

II

(Ανακοινώσεις)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη δωρεά τροφίμων

(2017/C 361/01)

Περιεχόμενα

	Σελίδα
1. Εισαγωγή	2
1.1. Ιστορικό	2
1.2. Σκοπός	3
2. Πεδίο εφαρμογής	4
2.1. Τι είναι η αναδιανομή τροφίμων;	4
2.2. Τι είναι τα πλεονάσματα τροφίμων;	4
2.3. Ποιοι είναι οι εμπλεκόμενοι παράγοντες;	5
3. Αναδιανομή τροφίμων: ρόλοι και υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων παραγόντων	6
3.1. Δραστηριότητες των οργανισμών αναδιανομής και των φιλανθρωπικών οργανώσεων	8
3.1.1. Διαλογή των πλεονασμάτων τροφίμων προς αναδιανομή	9
3.2. Ανιχνευσιμότητα	9
4. Καθορισμός πρωταρχικής υποχρέωσης και ευθύνης όταν προκύπτουν ζητήματα ασφάλειας των τροφίμων	11
4.1. Νομικό πλαίσιο	11
4.2. Συνέπειες για την αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων	12
5. Κανονισμοί υγιεινής και αναδιανομή πλεονασμάτων τροφίμων	12
5.1. Γενικές απαιτήσεις υγιεινής που ισχύουν για όλες τις δραστηριότητες δωρεάς τροφίμων	13
5.2. Ειδικές απαιτήσεις υγιεινής για την αναδιανομή τροφίμων ζωικής προέλευσης	13
5.3. Απαιτήσεις υγιεινής για την αναδιανομή πλεονασμάτων τροφίμων από τους τομείς της φιλοξενίας, της μαζικής εστίασης και της παροχής υπηρεσιών εστίασης	14
5.4. Κατάψυξη των πλεονασμάτων τροφίμων με στόχο τη διευκόλυνση της αναδιανομής	15
6. Παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές	15
6.1. Νομικό πλαίσιο	15
6.2. Συνέπειες για την αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων	17
6.2.1. Απαιτήσεις παροχής πληροφοριών για τα προσυσκευασμένα τρόφιμα	17
6.2.2. Γλωσσικές απαιτήσεις	17
6.2.3. Απαιτήσεις παροχής πληροφοριών για τα μη προσυσκευασμένα τρόφιμα	17

6.3.	Αναγραφή της ημερομηνίας	18
6.3.1.	Νομικό πλαίσιο	18
6.3.2.	Συνέπειες για την αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων	18
6.3.3.	Αυγά: κανόνες αναγραφής ημερομηνίας και πρακτικές αναδιανομής	19
7.	Φορολογικοί κανόνες	19
7.1.	Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)	19
7.2.	Φορολογικά κίνητρα	20
8.	Άλλα προγράμματα της ΕΕ	21
8.1.	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA/FEAD) και δωρεές τροφίμων	21
8.2.	Κοινή οργάνωση των αγορών γεωργικών προϊόντων	21
8.3.	Κοινή οργάνωση των αγορών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας	22
	Βιβλιογραφία	23
Παράρτημα 1:	Συνοπτικός πίνακας των νομικών διατάξεων που σχετίζονται με τη δωρεά τροφίμων	25
Παράρτημα 2:	Δενδροδιάγραμμα λήψης αποφάσεων: Υποχρεούμαι να συμμορφωθώ με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 853/2004 ως έμπορος λιανικής ο οποίος προμηθεύει τρόφιμα σε φιλανθρωπική οργάνωση/ τράπεζα τροφίμων ή ως φιλανθρωπική οργάνωση/τράπεζα τροφίμων;	29

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ιστορικό

Το 2015, περίπου το ένα τέταρτο του πληθυσμού της ΕΕ —119,1 εκατομμύρια άνθρωποι— διέτρεχαν τον κίνδυνο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ 42,5 εκατομμύρια άνθρωποι δεν ήταν σε θέση να διαθέσουν χρήματα για ένα ποιοτικό γεύμα κάθε δεύτερη ημέρα ⁽¹⁾. Την ίδια στιγμή, εκτιμάται ότι κάθε χρόνο στην ΕΕ παράγονται περίπου 88 εκατομμύρια τόνοι απορριμμάτων τροφίμων, με το σχετικό κόστος να εκτιμάται σε 143 δισ. EUR ⁽²⁾.

Πέραν του σημαντικού οικονομικού και κοινωνικού αντικτύπου της, η σπατάλη τροφίμων ασκεί αδικαιολόγητη πίεση στους πεπερασμένους φυσικούς πόρους και στο περιβάλλον. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO), περίπου το ένα τρίτο των συνόλου των τροφίμων που παράγονται ανά τον κόσμο χάνεται ή απορρίπτεται ⁽³⁾. Τα τρόφιμα που συγκομίζονται αλλά τελικά χάνονται ή απορρίπτονται καταναλώνουν περίπου το ένα τέταρτο της συνολικής ποσότητας νερού που χρησιμοποιείται από τον γεωργικό κλάδο κάθε χρόνο ⁽⁴⁾ και απαιτούν καλλιεργήσιμη έκταση ίση με το μέγεθος της Κίνας ⁽⁵⁾. Η σπατάλη τροφίμων παράγει περίπου το 8 % των παγκόσμιων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου ετησίως ⁽⁶⁾.

Η πρόληψη της σπατάλης τροφίμων θα πρέπει να επικεντρωθεί πρωτίστως σε παρεμβάσεις στην πηγή μέσα από τον περιορισμό της παραγωγής πλεονασμάτων τροφίμων σε κάθε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων (παραγωγή, μεταποίηση, διανομή και κατανάλωση). Όταν παράγονται πλεονάσματα τροφίμων, η καλύτερη δυνατή διάθεσή τους, εκείνη που διασφαλίζει την υψηλότερη αξία χρήσης των επισιτιστικών πόρων, είναι η αναδιανομή τους για κατανάλωση από τον άνθρωπο.

Η δωρεά τροφίμων όχι μόνον υποστηρίζει τον αγώνα κατά της επισιτιστικής ένδειας, αλλά μπορεί επίσης να αποτελέσει αποτελεσματικό μοχλό για τη μείωση των πλεονασμάτων τροφίμων που χρησιμοποιούνται στη βιομηχανία ή υποβάλλονται σε διαχείριση απορριμμάτων για να καταλήξουν τελικά σε χώρους υγειονομικής ταφής. Ωστόσο, παρόλο που η αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων παρουσιάζει αύξηση και παρά το γεγονός ότι οι παρασκευαστές και οι έμποροι λιανικής πώλησης τροφίμων είναι πρόθυμοι να δωρίσουν τα πλεονάσματά τους σε τράπεζες τροφίμων και φιλανθρωπικά ιδρύματα, οι ποσότητες τροφίμων που αναδιανέμονται αντιστοιχούν ακόμη σε μικρό μέρος της συνολικής ποσότητας των πλεονασμάτων βρώσιμων τροφίμων που διατίθενται στην ΕΕ. Για παράδειγμα, το 2016 τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Τραπεζών Τροφίμων (FEBA) διένειμαν 535 000 τόνους τροφίμων σε 6,1 εκατομμύρια ανθρώπους ⁽⁷⁾, ποσότητα που δεν αντιστοιχεί παρά σε μικρό μέρος της εκτιμώμενης ποσότητας απορριμμάτων τροφίμων που παράγονται ετησίως στην ΕΕ.

⁽¹⁾ Eurostat, 2017.

⁽²⁾ *Estimates of European food waste levels* [Εκτιμήσεις των ευρωπαϊκών επιπέδων σπατάλης τροφίμων], FUSIONS (Μάρτιος 2016).

⁽³⁾ FAO (Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών). 2011. *Global Food Losses and Food Waste — Extent, Causes and Prevention* [Απώλειες τροφίμων και σπατάλη τροφίμων σε παγκόσμια κλίμακα — Έκταση, αίτια και πρόληψη] Rome: UN FAO.

⁽⁴⁾ M. Kumm, H. de Moel, M. Porkka, S. Siebert, O. Varis, and P.J. Ward. 2012. «Lost Food, Wasted Resources: Global Food Supply Chain Losses and Their Impacts on Freshwater, Cropland and Fertilizer Use» [Απώλειες τροφίμων, χαμένοι πόροι: απώλειες στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων σε παγκόσμια κλίμακα και οι επιπτώσεις τους στη χρήση του γλυκού νερού, της καλλιεργήσιμης γης και των λιπασμάτων]. *Science of the Total Environment* 438: 477.

⁽⁵⁾ FAO. 2013. *Food Wastage Footprint & Climate Change* [Αποτύπωμα της σπατάλης τροφίμων & κλιματική αλλαγή]. Rome: UN FAO.

⁽⁶⁾ FAO. 2015. *Food Wastage Footprint & Climate Change* [Αποτύπωμα της σπατάλης τροφίμων & κλιματική αλλαγή]. Rome: UN FAO.

⁽⁷⁾ Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τραπεζών Τροφίμων (FEBA): <http://www.eurofoodbank.eu/>. Επιπροσθέτως το δίκτυο Tafel (γερμανικές «τράπεζες τροφίμων» οι οποίες δεν ανήκουν στη FEBA) διανέμει γύρω στους 220 000 τόνους τροφίμων ετησίως σε περίπου 1,5 εκατομμύρια ανθρώπους.

Τα κράτη μέλη και οι ενδιαφερόμενοι έχουν εντοπίσει νομικά και επιχειρησιακά εμπόδια, τόσο για τους διανομείς όσο και για τους αποδέκτες, όσον αφορά την αναδιανομή ασφαλών, βρώσιμων τροφίμων στην ΕΕ ⁽¹⁾. Το σχέδιο δράσης που έχει προταθεί από την Επιτροπή για την προώθηση της κυκλικής οικονομίας ⁽²⁾ ζητεί, συνεπώς, από την Επιτροπή, μεταξύ άλλων, να αποσαφηνίσει την ενωσιακή νομοθεσία σε σχέση με τα τρόφιμα με στόχο τη διευκόλυνση της δωρεάς τροφίμων.

1.2. Σκοπός

Ο παρών οδηγός έχει ως στόχο να αποσαφηνίσει τις σχετικές διατάξεις της ενωσιακής νομοθεσίας και να συμβάλει στην άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζει η αναδιανομή τροφίμων βάσει του υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ. Ειδικότερα, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές θα επιδιώξουν:

- να διευκολύνουν τη συμμόρφωση των δωρητών και των αποδεκτών πλεονασμάτων τροφίμων με τις σχετικές απαιτήσεις όπως ορίζονται στο κανονιστικό πλαίσιο της ΕΕ (π.χ. ασφάλεια των τροφίμων, υγιεινή των τροφίμων, ανιχνευσιμότητα, ευθύνη, ΦΠΑ κ.λπ.),
- να προαγάγουν μια κοινή ερμηνεία από τις ρυθμιστικές αρχές των κρατών μελών της ΕΕ των ενωσιακών κανόνων σχετικά με την αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων.

Οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη δωρεά τροφίμων εστιάζουν εξ ορισμού στα ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν σε επίπεδο ΕΕ, και συνεπώς έρχονται να συμπληρώσουν και όχι να αναπαράγουν τις διατάξεις που ισχύουν στα κράτη μέλη. Οι κατευθυντήριες γραμμές που έχουν θεσπιστεί σε εθνικό και/ή σε τομεακό επίπεδο, σε πολλές περιπτώσεις από κοινού με τους εταίρους αναδιανομής και τις αρμόδιες αρχές (σε εθνικό και/ή σε περιφερειακό επίπεδο), διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της ασφάλειας των τροφίμων, της ανιχνευσιμότητας και του διαχωρισμού των ρόλων και των υποχρεώσεων των διαφόρων παραγόντων στην ανάκτηση και αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων ⁽³⁾. Οι τομεακές κατευθυντήριες γραμμές σε επίπεδο ΕΕ ⁽⁴⁾ μπορούν επίσης να υποστηρίξουν τις προσπάθειες αναδιανομής τροφίμων και να προωθήσουν την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή συνιστά ένθερμα τη θέσπιση συναφών κανόνων και/ή κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη δωρεά τροφίμων σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να καθοριστούν με σαφήνεια για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη οι κανόνες και το καθεστώς λειτουργίας που ισχύουν σε εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων των βασικών ενδιαφερομένων, με στόχο τη διευκόλυνση της συμμόρφωσης και την προαγωγή των βέλτιστων πρακτικών. Προς τούτο, οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη δωρεά τροφίμων, οι οποίες εκδόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε διαβούλευση με την πλατφόρμα της ΕΕ για την απώλεια και τη σπατάλη τροφίμων ⁽⁵⁾, μπορούν να λειτουργήσουν ως σημείο αναφοράς που θα λαμβάνεται υπόψη από τους παράγοντες στα κράτη μέλη κατά την επεξεργασία των εθνικών κατευθύνσεων και κανόνων.

Οι κατευθύνσεις σε επίπεδο κρατών μελών μπορεί επίσης να διευκρινίζουν περαιτέρω τους ρόλους και τις υποχρεώσεις των υπευθύνων των επιχειρήσεων τροφίμων στους τομείς όπου εφαρμόζονται οι εθνικοί κανόνες, π.χ., σε σχέση με την ευθύνη (βλέπε επίσης ενότητα 4). Οι εθνικές αρμόδιες αρχές μπορούν επιπροσθέτως να ενθαρρύνουν την κατάρτιση και διάδοση εγχειριδίων ορθής πρακτικής για την ανάκτηση και αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων, σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 852/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽⁶⁾. Προκειμένου να ενθαρρυνθεί η δωρεά τροφίμων, οι εθνικές αρμόδιες αρχές μπορεί να επιλέξουν να εξετάσουν το ενδεχόμενο θέσπισης φορολογικών κινήτρων για τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων (βλέπε ενότητα 7.2) καθώς και την υλοποίηση, από τους ενδιαφερόμενους παράγοντες, δραστηριοτήτων ενημέρωσης, επικοινωνίας και κατάρτισης με στόχο την περαιτέρω επιτόπια υποστήριξη των ασφαλών πρακτικών αναδιανομής τροφίμων.

⁽¹⁾ Όπως αποτυπώνεται, λόγου χάρι, στα εξής έγγραφα: *Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations* [Συγκριτική μελέτη της νομοθεσίας και των πρακτικών των κρατών μελών σχετικά με τις δωρεές τροφίμων] (EOKE, 2014), *Counting the Cost of Food Waste: EU food waste prevention* [Υπολογίζοντας το κόστος της σπατάλης τροφίμων: πρόληψη της σπατάλης τροφίμων στην ΕΕ] (Βρετανική Βουλή των Λόρδων, 2013-2014), *Review of EU legislation and policies with implications on food waste* [Επισκόπηση της νομοθεσίας και των πολιτικών της ΕΕ που έχουν αντίκτυπο στη σπατάλη τροφίμων] (FUSIONS, 2015), *Food redistribution in the Nordic Region* [Αναδιανομή τροφίμων στην περιοχή της Σκανδιναβίας] (Συμβούλιο υπουργών της Σκανδιναβίας, TemaNord, 2014-2016), καθώς και σε συναντήσεις της Επιτροπής και σε παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από εθνικές αρμόδιες αρχές και ενδιαφερόμενα μέρη, όπως τα μέλη της πλατφόρμας της ΕΕ για την απώλεια και τη σπατάλη τροφίμων η οποία δημιουργήθηκε το 2016 ως μέρος του σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία (βλέπε http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions/index_en.htm).

⁽²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Το κλεισιμο του κύκλου — Ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία» [COM(2015) 614 final].

⁽³⁾ *Food redistribution in the Nordic Region, phase II: identification of best practice models for enhanced food redistribution* [Αναδιανομή τροφίμων στην περιοχή της Σκανδιναβίας, φάση II: προσδιορισμός υποδειγμάτων βέλτιστης πρακτικής για βελτιωμένη αναδιανομή τροφίμων] (Συμβούλιο υπουργών της Σκανδιναβίας, TemaNord, 2016).

⁽⁴⁾ Λόγου χάρι το έγγραφο *Every Meal Matters — Food donation guidelines* [Κάθε γεύμα μετράει — Κατευθυντήριες γραμμές για τη δωρεά τροφίμων], που εκπονήθηκε από κοινού από την FoodDrinkEurope, τη EuroCommerce και την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τραπεζών Τροφίμων — και έχει την έγκριση της μόνιμης επιτροπής φυτών, ζώων, τροφίμων και ζωοτροφών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions/eu-platform_en

⁽⁶⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 852/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για την υγιεινή των τροφίμων (ΕΕ L 139 της 30.4.2004, σ. 1).

Με στόχο να διευκολυνθεί η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις εθνικές πρακτικές δωρεάς τροφίμων, η Επιτροπή δημοσιεύει τις κατευθυντήριες γραμμές που ισχύουν στα κράτη μέλη της ΕΕ στον ειδικό δικτυακό τόπο της για την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων ⁽¹⁾. Οι τομειακοί οδηγοί ορθής πρακτικής για τη δωρεά τροφίμων που εκπονούνται σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο στο πλαίσιο των κανόνων της ΕΕ σχετικά με την υγιεινή των τροφίμων ⁽²⁾ και κοινοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διατίθενται επίσης σε διαδικτυακό μητρώο ⁽³⁾.

2. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Το πεδίο εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη δωρεά τροφίμων περιλαμβάνει την ανάκτηση και αναδιανομή τροφίμων από υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων, τα οποία παρέχονται από τον κάτοχο χωρίς τίμημα.

2.1. Τι είναι η αναδιανομή τροφίμων;

Η αναδιανομή τροφίμων είναι η διαδικασία ανάκτησης, συλλογής και παροχής σε ανθρώπους, και ιδιαίτερα σε απόρους, πλεονασματικών ποσοτήτων τροφίμων που μπορεί διαφορετικά να απορρίπτονταν.

Στο πλαίσιο της προσπάθειάς της για την πρόληψη των απωλειών και της σπατάλης τροφίμων και την προώθηση της επισιτιστικής ασφάλειας, μια διεπιστημονική ομάδα του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) πρότεινε τον εξής ορισμό για την «ανάκτηση και αναδιανομή με σκοπό την κατανάλωση ασφαλών και θρεπτικών τροφίμων από τον άνθρωπο» ⁽⁴⁾:

— Ως «ανάκτηση ασφαλών και θρεπτικών τροφίμων για κατανάλωση από τον άνθρωπο» ορίζεται η παραλαβή, με ή χωρίς τίμημα, τροφίμων (μεταποιημένων, μερικώς μεταποιημένων ή ωμών) τα οποία διαφορετικά θα είχαν απορριφθεί ή χαθεί από τις αλυσίδες εφοδιασμού γεωργικών, κτηνοτροφικών και αλιευτικών προϊόντων του συστήματος τροφίμων. Ως «αναδιανομή ασφαλών και θρεπτικών τροφίμων για κατανάλωση από τον άνθρωπο» ορίζεται η αποθήκευση ή μεταποίηση και επακόλουθη διανομή των παραλαμβανόμενων τροφίμων σύμφωνα με τα κατάλληλα πλαίσια ασφάλειας, ποιότητας και κανονισμών, απευθείας ή μέσω τρίτων, και με ή χωρίς τίμημα, στους δικαιούχους με σκοπό την κατανάλωσή τους.

Για να στηριχθούν οι συνεχιζόμενες προσπάθειες, τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο, με στόχο την προώθηση μιας υγιεινής και ισορροπημένης διατροφής για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες, και ιδίως για τα παιδιά, η αναδιανομή προϊόντων διατροφής θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη, ει δυνατόν, τη συμβολή τους σε μια ισορροπημένη διατροφή. Για τον σκοπό αυτό, θα χρησιμοποιούνται ως έγγραφα προσανατολισμού οι εθνικές διατροφικές οδηγίες.

Οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη δωρεά τροφίμων —αν και συνεπείς προς τον ορισμό που προτείνει ο FAO— έχουν ως στόχο να αποσαφηνίσουν τις συναφείς διατάξεις της ενωσιακής νομοθεσίας που έχουν εφαρμογή όταν τα προϊόντα διατροφής διατίθενται δωρεάν από τον κάτοχο. Στην αναδιανομή τροφίμων εμπλέκεται ένα ποικίλο φάσμα παραγόντων, δικτύων και δραστηριοτήτων που εξελίσσονται με γοργούς ρυθμούς. Παρόλο που οι τράπεζες τροφίμων είναι οι βασικοί και συνηθέστεροι εταίροι στον τομέα της αναδιανομής τροφίμων, οι κατευθύνσεις που δίνονται στη συνέχεια, σε σχέση με την εφαρμογή των συναφών κανόνων της ΕΕ (π.χ. ασφάλεια των τροφίμων, υγιεινή των τροφίμων, ενημέρωση των καταναλωτών, ευθύνη κ.λπ.), μπορούν επίσης να εφαρμόζονται σε άλλα μοντέλα και/ή παράγοντες αναδιανομής τροφίμων. Σ' αυτούς μπορεί να περιλαμβάνονται οντότητες που ασκούν μη κερδοσκοπικές δραστηριότητες αναδιανομής τροφίμων, όπως τα κοινωνικά παντοπωλεία ή εστιατόρια, όπου ο τελικός δικαιούχος μπορεί ενίοτε να λαμβάνει τρόφιμα ή γεύματα έναντι συμβολικού ποσού.

2.2. Τι είναι τα πλεονάσματα τροφίμων;

Πλεονάσματα τροφίμων, τα οποία συνίστανται σε τελικά προϊόντα διατροφής (όπου περιλαμβάνονται το φρέσκο κρέας, τα φρούτα και τα λαχανικά), μερικώς επεξεργασμένα προϊόντα ή συστατικά τροφίμων, ενδέχεται να προκύψουν σε οποιοδήποτε στάδιο της αλυσίδας παραγωγής και διανομής τροφίμων για διάφορους λόγους. Τρόφιμα τα οποία δεν πληρούν τις προδιαγραφές του παρασκευαστή και/ή του πελάτη (π.χ. διαφοροποιούνται ως προς το χρώμα, το μέγεθος, το σχήμα κ.λπ.) καθώς και σφάλματα στην παραγωγή και στην επισήμανση μπορούν να δημιουργήσουν πλεονάσματα, λόγω χάρη στον γεωργικό και στον μεταποιητικό τομέα. Δυσκολίες στη διαχείριση της προσφοράς και της ζήτησης μπορεί να οδηγήσουν σε υπερπαραγγελίες και/ή σε ακυρώσεις παραγγελιών. Ζητήματα που σχετίζονται με την ένδειξη της ημερομηνίας, όπως το μικρό υπόλοιπο διάρκειας ζωής των προϊόντων κατά την παράδοση ή εθνικοί κανόνες οι οποίοι απαγορεύουν την αναδιανομή των τροφίμων μετά την παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας, μπορεί επίσης να εμποδίσουν την πώληση και διανομή των τροφίμων μέσω των συνηθισμένων διαύλων λιανικής πώλησης.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/library/index_en.htm

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 852/2004.

⁽³⁾ <https://webgate.ec.europa.eu/dyna/hygienelegislation/>

⁽⁴⁾ Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (Μάιος 2015). *Comprehensive definition for 'recovery and redistribution of safe and nutritious food for human consumption'* [Ολοκληρωμένος ορισμός της «ανάκτησης και αναδιανομής ασφαλών και θρεπτικών τροφίμων για κατανάλωση από τον άνθρωπο»] (<http://www.fao.org/save-food/news-and-multimedia/news/news-details/en/c/288692/>)

Τα πλεονάσματα τροφίμων μπορούν να αναδιανέμονται υπό την προϋπόθεση ότι είναι κατάλληλα για κατανάλωση από τον άνθρωπο και συμμορφώνονται με όλες τις απαιτήσεις ασφαλείας των τροφίμων⁽¹⁾, όπως ορίζεται στους ενωσιακούς κανόνες σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων και την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, καθώς και στους σχετικούς εθνικούς κανόνες. Στα τρόφιμα που είναι κατάλληλα για δωρεά τροφίμων συγκαταλέγονται, λόγω χάρη, προϊόντα τα οποία δεν πληρούν τις προδιαγραφές του παρασκευαστή ή του πελάτη, έχουν αλλοιωμένη συσκευασία και/ή επισήμανση χωρίς ωστόσο να υποβαθμίζεται η ασφάλεια του τροφίμου ή η ενημέρωση των καταναλωτών, φέρουν χρονική ένδειξη (όπως τα προϊόντα που προορίζονται για συγκεκριμένη εορταστική περίοδο ή προωθητική ενέργεια). Συγκομίζονται στον αγρό με τη συνείδηση του παραγωγού, έχουν παρελθούσα ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας αλλά μπορούν ακόμη να καταναλωθούν με ασφάλεια, αποτελούν προϊόν παραλαβής και/ή κατάσχεσης από τις ρυθμιστικές αρχές για λόγους που δεν σχετίζονται με την ασφάλεια των τροφίμων κ.λπ.

Οι δραστηριότητες αναδιανομής πλεονασμάτων τροφίμων και δωρεάς τροφίμων μπορούν, συνεπώς, να ασκούνται από υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων. Οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων (π.χ. αγρότες, παρασκευαστές τροφίμων και έμποροι λιανικής πώλησης τροφίμων) μπορούν να πραγματοποιούν δωρεές τροφίμων μέσω οργανισμών αναδιανομής (όπως οι τράπεζες τροφίμων), δικτύων συλλογής τροφίμων και άλλων φιλανθρωπικών οργανώσεων ή απευθείας στους ίδιους τους καταναλωτές (π.χ. σε υπαλλήλους τους).

2.3. Ποιοι είναι οι εμπλεκόμενοι παράγοντες;

Οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη δωρεά τροφίμων καλύπτουν τους παράγοντες που εμπλέκονται σε κάθε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων, είτε πρόκειται για δωρητές είτε για αποδέκτες. Οι κατευθυντήριες γραμμές πραγματοποιούνται και έχουν ως στόχο να αποσαφηνίσουν τις συγκεκριμένες ευθύνες και υποχρεώσεις των υπευθύνων των επιχειρήσεων τροφίμων ως προς την αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων όπως ορίζονται στην ενωσιακή νομοθεσία για τα τρόφιμα και ειδικά στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽²⁾, τη λεγόμενη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα.

Το δίκτυο αναδιανομής για τα πλεονάσματα τροφίμων στην ΕΕ είναι πολύπλοκο, και εμπεριέχει διάφορες κατηγορίες παραγόντων και καθεστώτων λειτουργίας.

Οργανισμοί-«δωρητές»

Πρόκειται για υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων που μπορεί να παρέχουν πλεονάσματα τροφίμων από κάθε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων, δηλαδή την πρωτογενή παραγωγή, τη μεταποίηση και παρασκευή τροφίμων, τη λιανική πώληση και άλλες δραστηριότητες διανομής, καθώς και τους κλάδους της μαζικής εστίασης και της φιλοξενίας.

Οργανισμοί «υποδοχής»

Συμμετέχουν στην αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων και χωρίζονται σε οργανισμούς «πρώτης γραμμής» και «υποστήριξης», ενώ ορισμένοι επιτελούν αμφότερες τις λειτουργίες⁽³⁾:

- Οι οργανισμοί «υποστήριξης» παραλαμβάνουν δωρεές τροφίμων από παράγοντες στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων τις οποίες μεταφέρουν, αποθηκεύουν και αναδιανέμουν σε ένα δίκτυο συνδεδεμένων και εγκεκριμένων φιλανθρωπικών οργανώσεων, π.χ. φιλανθρωπικά ιδρύματα, κοινωνικά εστιατόρια, κοινωνικές επιχειρήσεις κ.λπ.
- Οι οργανισμοί «πρώτης γραμμής» παραλαμβάνουν δωρεές τροφίμων από τους οργανισμούς «υποστήριξης» και/ή απευθείας από παράγοντες στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων. Κατόπιν, με τη σειρά τους, προμηθεύουν τα τρόφιμα αυτά στους δικαιούχους τους σε διάφορες μορφές (π.χ. δέματα με τρόφιμα, συσσίτια, γεύματα που σερβίρονται σε κοινωνικά εστιατόρια/καφετέριες κ.λπ.). Ορισμένοι μπορεί επίσης να πωλούν προϊόντα σε απόρους βάσει επιδοτούμενης τιμής.

Σε πολλά κράτη μέλη, οι οργανισμοί υποστήριξης καλούνται «τράπεζες τροφίμων». Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη (π.χ. Γερμανία, Εσθονία και Κάτω Χώρες) οι «τράπεζες τροφίμων» δραστηριοποιούνται όχι μόνο στην αναδιανομή τροφίμων σε άλλους οργανισμούς αλλά και στην παροχή τροφίμων απευθείας στους τελικούς δικαιούχους. Επιπροσθέτως, οι δραστηριότητες των οργανισμών «πρώτης γραμμής» και «υποστήριξης» μπορεί να διαφοροποιούνται μεταξύ των κρατών μελών: ορισμένοι περιορίζονται στην αποθήκευση, μεταφορά και διανομή των τροφίμων, ενώ άλλοι μεταποιούν και παρασκευάζουν τρόφιμα και/ή γεύματα τα οποία προσφέρονται στους τελικούς δικαιούχους.

Στο παρόν έγγραφο οι οργανισμοί «υποστήριξης» αναφέρονται ως «οργανισμοί αναδιανομής» (ΟΑ) και οι οργανισμοί «πρώτης γραμμής» ως «φιλανθρωπικές οργανώσεις» (ΦΟ).

⁽¹⁾ Η βρετανική WRAP κατάρτισε οδηγό σχετικά με το τι αποτελεί πλεόνασμα τροφίμων κατάλληλο για αναδιανομή στο πλαίσιο ενός εργαλείου που έχει στόχο να βοηθήσει τον κλάδο στην αύξηση των επιπέδων αναδιανομής των πλεονασμάτων τροφίμων και ποτών στο Ηνωμένο Βασίλειο. *Framework for Effective Redistribution Partnerships* [Πλαίσιο για αποτελεσματικές συμπράξεις αναδιανομής] (WRAP, 2016).

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων (ΕΕ L 31 της 1.2.2002, σ. 1).

⁽³⁾ Ταξινόμηση που προτάθηκε στις κατευθυντήριες γραμμές για τη δωρεά τροφίμων οι οποίες καταρτίστηκαν από την FoodDrinkEurope, την EuroCommerce και την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τραπεζών Τροφίμων, με τίτλο *Every Meal Matters* [Κάθε γεύμα μετράει], Ιούνιος 2016, σ. 16.

Ιδιώτες δωρητές

Η γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα, η οποία οριοθετεί το νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο βασίζεται η ενωσιακή νομοθεσία για τα τρόφιμα, δεν έχει εφαρμογή στην πρωτογενή παραγωγή για ιδιωτική οικιακή χρήση και στην κατ' οίκον παρασκευή, χειρισμό ή αποθήκευση των τροφίμων για ιδιωτική οικιακή κατανάλωση. Έπεται, συνεπώς, ότι οι ιδιώτες που προσφέρουν τρόφιμα σε *ad hoc* βάση, σε κοινοτικές ή άλλες φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, συμπεριλαμβανομένων των πρωτοβουλιών συλλογής τροφίμων, εξαιρούνται των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα, όπως και οι φιλανθρωπικές οργανώσεις που γίνονται περιστασιακά αποδέκτες τροφίμων από ιδιώτες. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δύνανται να παρέχουν πρόσθετες διευκρινίσεις σε εθνικούς κανονισμούς ή συμβουλές με σκοπό να συνδράμουν τους φιλανθρωπικούς ή κοινοτικούς φορείς παροχής τροφίμων που δέχονται τρόφιμα από ιδιώτες δωρητές στη συμμόρφωσή τους με την απαίτηση να προσφέρουν ασφαλή τρόφιμα.

Επιπροσθέτως, οι κανόνες της ΕΕ σχετικά με την υγιεινή των τροφίμων και την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα εφαρμόζονται μόνον στις επιχειρήσεις, η έννοια των οποίων συνεπάγεται κάποια συνέχεια των δραστηριοτήτων και κάποιο βαθμό οργάνωσης. Το πεδίο εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ σχετικά με τη δωρεά τροφίμων δεν περιλαμβάνει, συνεπώς, δραστηριότητες όπως ο περιστασιακός χειρισμός, προετοιμασία, αποθήκευση και σερβίρισμα τροφίμων από ιδιώτες σε εκκλησίες, σχολεία ή πανηγύρια. Πρόσθετες κατευθύνσεις στον τομέα αυτό παρέχονται στην ενότητα 3.8 του «Εγγράφου προσαρμογής» για την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 852/2004 για την υγιεινή των τροφίμων⁽¹⁾. Οι εθνικές αρμόδιες αρχές δύνανται να παράσχουν περαιτέρω κατευθύνσεις με στόχο να αποφασηθεί αν η προμήθεια τροφίμων από κοινότητες και φιλανθρωπικά ιδρύματα προϋποθέτει καταχώριση βάσει των κανόνων για την υγιεινή των τροφίμων⁽²⁾.

Οργανισμοί «διευκόλυνσης»

Για τη διευκόλυνση της αναδιανομής τροφίμων, οργανισμοί διαμεσολάβησης μπορούν επίσης να παρέχουν υπηρεσίες που καθιστούν δυνατή την επικοινωνία μεταξύ των δωρητών τροφίμων και των αποδεκτών και την αντιστοίχιση της προσφοράς των πλεονασμάτων τροφίμων με την πιθανή ζήτηση. Στις περιπτώσεις όπου χρησιμοποιούνται δίκτυα τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνίας (ΤΠΕ), ο ιδιοκτήτης της πλατφόρμας ή άλλου ψηφιακού εργαλείου ενθαρρύνεται να επισύρει την προσοχή των δωρητών και των αποδεκτών —εφόσον οι εν λόγω παράγοντες είναι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων (βλέπε ενότητα 3 κατωτέρω)— στις αντίστοιχες υποχρεώσεις τους βάσει της ενωσιακής νομοθεσίας για τα τρόφιμα. Ο οργανισμός που είναι υπεύθυνος για το δίκτυο ΤΠΕ θα θεωρείται φορέας παροχής «υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας» όπως ορίζεται στην οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽³⁾.

Στις περιπτώσεις όπου οι δραστηριότητες του οργανισμού «διευκόλυνσης» περιλαμβάνουν την προετοιμασία, τον χειρισμό, την αποθήκευση και/ή τη διανομή τροφίμων —π.χ. τη διαχείριση ψυγείου δημόσιας χρήσης όπου τα διατίθενται πλεονάσματα τροφίμων από δωρητές για περαιτέρω αναδιανομή— ο ιδιοκτήτης θα θεωρηθεί κατά πάσα πιθανότητα υπεύθυνος επιχείρησης τροφίμων. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη δωρεά τροφίμων θα έχουν εφαρμογή στις δραστηριότητες του εν λόγω οργανισμού.

3. ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ: ΡΟΛΟΙ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ

Η αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων καλύπτεται από τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα. Οι δραστηριότητες που σχετίζονται με την προμήθεια τροφίμων, είτε αυτή γίνεται με σκοπό το κέρδος είτε όχι, χαρακτηρίζονται σαφώς ως «διάθεση στην αγορά» των τροφίμων:

- «διάθεση στην αγορά»: η κατοχή τροφίμων ή ζωοτροφών με σκοπό την πώληση, συμπεριλαμβανομένης της προσφοράς προς πώληση ή οιασδήποτε άλλης μορφής μεταβίβασης, είτε δωρεάν είτε όχι, και η ίδια η πώληση, διανομή και άλλες μορφές μεταβίβασης⁽⁴⁾.

Οι οργανισμοί που παραλαμβάνουν πλεονάσματα τροφίμων —είτε πρόκειται για οργανισμούς αναδιανομής (ΟΑ) είτε για φιλανθρωπικές οργανώσεις (ΦΟ)— θεωρούνται υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων δυνάμει της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα:

- «επιχείρηση τροφίμων»: κάθε επιχείρηση, κερδοσκοπική ή μη, δημόσια ή ιδιωτική, η οποία ασκεί οποιαδήποτε από τις δραστηριότητες που συνδέονται με οποιοδήποτε στάδιο της παραγωγής, μεταποίησης και διανομής τροφίμων⁽⁵⁾,

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/biosafety_fh_legis_guidance_reg-2004-852_el.pdf

⁽²⁾ Βλέπε για παράδειγμα: Guidance on the application of EU food hygiene law to community and charity food provision [Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας για την υγιεινή των τροφίμων στην παροχή τροφίμων από κοινότητες και φιλανθρωπικά ιδρύματα], UK Food Standards Agency, Μάρτιος 2016.

⁽³⁾ Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») (ΕΕ L 178 της 17.7.2000, σ. 1).

⁽⁴⁾ Άρθρο 3 παράγραφος 8 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

⁽⁵⁾ Άρθρο 3 παράγραφος 2 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

— «[υ]πεύθυνος επιχείρησης τροφίμων»: τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που έχουν την ευθύνη να εξασφαλίσουν ότι πληρούνται οι απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα μέσα στην επιχείρηση τροφίμων που έχουν υπό τον έλεγχό τους ⁽¹⁾.

Το άρθρο 17 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα καθορίζει τους ρόλους όλων των υπευθύνων επιχειρήσεων τροφίμων σε όλο το μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων (αγρότες, παρασκευαστές τροφίμων, εισαγωγείς, εμπορικοί αντιπρόσωποι, διανομείς, δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις μαζικής εστίασης, οργανισμοί αναδιανομής και φιλανθρωπικές οργανώσεις κ.λπ.) καθώς και τον ρόλο των αρμόδιων αρχών στα κράτη μέλη της ΕΕ ως εξής:

- «1. Οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων και ζωοτροφών εξασφαλίζουν ότι τα τρόφιμα ή οι ζωοτροφές, σε όλα τα στάδια της παραγωγής, μεταποίησης και διανομής μέσα στην επιχείρηση που βρίσκεται υπό τον έλεγχό τους, ικανοποιούν τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα οι οποίες αφορούν τις δραστηριότητές τους και επαληθεύουν την ικανοποίηση αυτών των απαιτήσεων.
2. Τα κράτη μέλη εκτελούν τη νομοθεσία για τα τρόφιμα, παρακολουθούν και επαληθεύουν εάν τηρούνται οι σχετικές απαιτήσεις της νομοθεσίας αυτής από τους υπευθύνους των επιχειρήσεων τροφίμων και ζωοτροφών σε όλα τα στάδια παραγωγής, μεταποίησης και διανομής. [...]» ⁽²⁾.

Το άρθρο 17 παράγραφος 1 επιβάλλει στους υπευθύνους των επιχειρήσεων τροφίμων την υποχρέωση να συμμετέχουν ενεργά στην εφαρμογή των απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα και να επαληθεύουν την ικανοποίηση αυτών των απαιτήσεων. Η γενική αυτή απαίτηση συνδέεται στενά με άλλες υποχρεωτικές απαιτήσεις οι οποίες θεσπίζονται στην ειδική νομοθεσία για τα τρόφιμα [π.χ. την εφαρμογή των αρχών της ανάλυσης κινδύνου και κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP) στον τομέα της υγιεινής των τροφίμων]. Συνεπώς, μεταδίδει την πρωταρχική υποχρέωση ⁽³⁾ για συμμόρφωση με όλες τις απαιτήσεις της (ενωσιακής και εθνικής) νομοθεσίας για τα τρόφιμα στους υπευθύνους των επιχειρήσεων τροφίμων σε όλα τα στάδια της παραγωγής, μεταποίησης και διανομής στο πλαίσιο της επιχείρησης (ή της δραστηριότητας στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων) που βρίσκεται υπό τον έλεγχό τους.

Με αφετηρία την παραδοχή ότι πλέον αρμόδιοι να διαμορφώσουν ένα ασφαλές σύστημα προμήθειας τροφίμων και να εγγυηθούν την ασφάλεια των προϊόντων αυτών είναι οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων τροφίμων, οι τελευταίοι βαρύνονται με την πρωταρχική υποχρέωση για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης με τη νομοθεσία για τα τρόφιμα και ιδίως την ασφάλεια των τροφίμων. (Για την αλληλεπίδραση μεταξύ πρωταρχικής υποχρέωσης και νομικής ευθύνης, βλέπε ενότητα 4).

Όσον αφορά τις δραστηριότητες που σχετίζονται με την παραγωγή και διανομή τροφίμων, οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων που δραστηριοποιούνται στην αναδιανομή πλεονασμάτων τροφίμων πρέπει να εκτιμούν, ξεχωριστά για κάθε περίπτωση, τις εφαρμοζόμενες απαιτήσεις και να διασφαλίζουν, μεταξύ άλλων, ότι δεν υποβαθμίζεται η ασφάλεια των τροφίμων και η ενημέρωση των καταναλωτών. Παραδείγματα υποχρεώσεων που απορρέουν από τη γενική απαίτηση της πρωταρχικής ευθύνης για τους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον χειρισμό και στην αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων (ΟΑ και ΦΟ) είναι π.χ. η ανάγκη να διασφαλίζεται η σωστή αποθήκευση των τροφίμων ψυγείου, προκειμένου να διατηρείται η αλυσίδα ψύξης, και η απαγόρευση της διανομής τροφίμων μετά την τελική ημερομηνία ανάλωσης, όπως ορίζεται από τους ενωσιακούς κανόνες σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, σε ό,τι αφορά τις απαιτήσεις ασφάλειας που ορίζονται στη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα ⁽⁴⁾.

Οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων τροφίμων που δραστηριοποιούνται στην αναδιανομή τροφίμων πρέπει να εφαρμόζουν ορθές πρακτικές υγιεινής και να διαδίδουν σύστημα αυτοελέγχου (HACCP) ⁽⁵⁾. Ο ορισμός αυτών των συστημάτων αυτοελέγχου, προσαρμοζόμενος στις δραστηριότητες αναδιανομής, μπορεί να υποστηρίξει τους ΟΑ και τους ΦΟ στη διαχείριση ενδεχόμενων επιχειρησιακών κινδύνων καθώς και στην επαλήθευση της ικανοποίησης των απαιτήσεων, π.χ. μέσω της καταγραφής και επαλήθευσης των θερμοκρασιών της αποθήκευσης ψύχους. Κατά την εκπόνηση ενός τέτοιου σχεδίου, μπορεί να εξεταστεί μια αναλογική, ευέλικτη προσέγγιση όπως εξηγείται στη σχετική ανακοίνωση της Επιτροπής ⁽⁶⁾.

Ως υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων, οι ΟΑ και οι ΦΟ οφείλουν επίσης να επαληθεύουν ότι ικανοποιούνται οι απαιτήσεις της νομοθεσίας των τροφίμων για τις δραστηριότητες που βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους και δύνανται, προς τούτο, να αρνηθούν προϊόντα που προσφέρονται ως δωρεά εφόσον αυτά μπορεί να ενέχουν κίνδυνο για τον τελικό καταναλωτή (π.χ. προϊόντα με φθαρμένη συσκευασία, μη φυσιολογική όψη του τροφίμου, προϊόντα που βρίσκονται πολύ κοντά στην τελική ημερομηνία ανάλωσης με αποτέλεσμα να θεωρείται αδύνατη η ασφαλής αναδιανομή και χρήση τους από τον καταναλωτή πριν από την ημερομηνία λήξης τους κ.λπ.).

⁽¹⁾ Άρθρο 3 παράγραφος 3 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

⁽²⁾ Άρθρο 17 παράγραφοι 1 και 2 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

⁽³⁾ Αιτιολογική σκέψη 30 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

⁽⁴⁾ Το άρθρο 24 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1169/2011 σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές ορίζει ότι «[α]φού παρέλθει η τελική ημερομηνία ανάλωσης, το τρόφιμο θεωρείται μη ασφαλές (ΕΕ L 304 της 22.11.2011, σ. 18) σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφοι 2 έως 5 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002».

⁽⁵⁾ Διαδικασίες βάσει HACCP ή «HACCP»: οι διαδικασίες που βασίζονται στις αρχές της ανάλυσης κινδύνου και κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP), δηλαδή ένα σύστημα αυτοελέγχου το οποίο εντοπίζει, αξιολογεί και ελέγχει τις πηγές κινδύνου που είναι σημαντικές για την ασφάλεια των τροφίμων σύμφωνα με τις αρχές HACCP.

⁽⁶⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή συστημάτων διαχείρισης ασφάλειας τροφίμων, η οποία καλύπτει τα προαπαιτούμενα προγράμματα (PRP) και τις διαδικασίες βάσει των αρχών HACCP, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης/ευελιξίας όσον αφορά την εφαρμογή σε ορισμένες επιχειρήσεις τροφίμων (2016/C 278/01) (ΕΕ C 278 της 30.7.2016, σ. 1).

Όσον αφορά όλους τους παράγοντες στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων, οι ΟΑ και οι ΦΟ οφείλουν να διασφαλίζουν ειδικότερα ότι τα τρόφιμα που διατίθενται στην αγορά είναι ασφαλή σύμφωνα με τις απαιτήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων που θεσπίζονται στο άρθρο 14 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα, το οποίο ορίζει ότι:

- «1. Τρόφιμα τα οποία είναι μη ασφαλή δεν διατίθενται στην αγορά.
2. Τα τρόφιμα θεωρούνται ως μη ασφαλή όταν εκτιμάται ότι είναι: α) επιβλαβή για την υγεία, β) ακατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση. [...]»⁽¹⁾.

Οι έννοιες «επιβλαβές για την υγεία» και «ακατάλληλο για ανθρώπινη κατανάλωση» εξηγούνται περαιτέρω στο άρθρο 14 παράγραφοι 3 έως 5 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα καθώς και στον οδηγό⁽²⁾ που εκπονήθηκε από την Επιτροπή και από τα κράτη μέλη με στόχο τη συνδρομή όλων των ενδιαφερομένων στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που σχετίζονται με τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα.

Η γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα επιβάλλει επίσης μια γενική απαίτηση ανιχνευσιμότητας για όλα τα τρόφιμα που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ (βλέπε επίσης ενότητα 3.2, όπου αναλύεται περαιτέρω η συγκεκριμένη απαίτηση):

«— Η ανιχνευσιμότητα των τροφίμων, των ζωοτροφών, των ζώων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή τροφίμων και οποιασδήποτε άλλης ουσίας που προορίζεται για ενσωμάτωση σε ένα τρόφιμο ή σε μια ζωοτροφή ή αναμένεται ότι θα ενσωματωθεί σε αυτά, διασφαλίζεται σε όλα τα στάδια παραγωγής, μεταποίησης και διανομής»⁽³⁾.

Για να ικανοποιείται η γενική απαίτηση ανιχνευσιμότητας, οι οργανισμοί που συμμετέχουν στην αναδιανομή πλεονασμάτων τροφίμων πρέπει να τηρούν αρχείο των πηγών από τις οποίες προμηθεύονται τρόφιμα και, αν προμηθεύουν τρόφιμα σε άλλες επιχειρήσεις, πρέπει επίσης να καταγράφουν σε ποιους έχουν διανεμηθεί τα τρόφιμα (πρβλ. ενότητα 3.2).

Όλοι οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων είναι επίσης υποχρεωμένοι να αποσύρουν, να ανακαλούν ή να ενημερώνουν σε σχέση με μη ασφαλή τρόφιμα όπως περιγράφεται στο άρθρο 19 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα:

- «1. Εάν ένας υπεύθυνος επιχείρησης τροφίμων κρίνει ή έχει λόγους να πιστεύει ότι ένα τρόφιμο που έχει εισαγάγει, παραγάγει, μεταποιήσει, παρασκευάσει ή διανείμει, δεν συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων, ξεκινά αμέσως διαδικασίες για την απόσυρση του εν λόγω τροφίμου από την αγορά εφόσον το τρόφιμο απομακρύνθηκε από τον άμεσο έλεγχο αυτού του αρχικού υπευθύνου επιχείρησης τροφίμων και ενημερώνει σχετικά τις αρμόδιες αρχές. Όταν το προϊόν ενδέχεται να έχει φθάσει στους καταναλωτές, ο υπεύθυνος ενημερώνει τους καταναλωτές με αποτελεσματικότητα και ακρίβεια για τους λόγους της απόσυρσής του και, εάν αυτό είναι αναγκαίο, ανακαλεί από τους καταναλωτές προϊόντα που τους έχει ήδη προμηθεύσει, όταν τα υπόλοιπα μέτρα δεν επαρκούν για την επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας.
2. Ο υπεύθυνος μιας επιχείρησης τροφίμων, ο οποίος έχει την ευθύνη για δραστηριότητες λιανικού εμπορίου ή διανομής, με τις οποίες δεν επηρεάζεται η συσκευασία, η επισήμανση, η ασφάλεια ή η ακεραιότητα των τροφίμων, ξεκινά, εντός των ορίων των δραστηριοτήτων του, διαδικασίες για την απόσυρση από την αγορά προϊόντων που δεν συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις της ασφάλειας των τροφίμων και προσπαθεί να συμβάλει στην ασφάλεια των τροφίμων μεταδίδοντας τις σχετικές πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την ιχνηλάτηση ενός τροφίμου και συνεργαζόμενος με τους παραγωγούς, μεταποιητές, παρασκευαστές ή/και τις αρμόδιες αρχές όσον αφορά τα μέτρα που αυτοί λαμβάνουν.
3. Ο υπεύθυνος μιας επιχείρησης τροφίμων ενημερώνει αμέσως τις αρμόδιες αρχές εάν κρίνει ή έχει λόγους να πιστεύει ότι ένα τρόφιμο το οποίο διέθεσε στην αγορά ενδέχεται να είναι επιβλαβές για την υγεία του ανθρώπου. Ενημερώνει τις αρμόδιες αρχές για τα μέτρα που λαμβάνει προκειμένου να αποτρέψει τους κινδύνους για τον τελικό καταναλωτή, και δεν εμποδίζει ούτε αποθαρρύνει οποιοδήποτε πρόσωπο να συνεργαστεί σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και τη νομική πρακτική με τις αρμόδιες αρχές, όταν τούτο μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αποφυγή, τη μείωση ή την εξάλειψη κινδύνου προερχόμενου από τρόφιμο. [...]»

3.1. Δραστηριότητες των οργανισμών αναδιανομής και των φιλανθρωπικών οργανώσεων

Η φύση της δραστηριότητας ενός οργανισμού καθώς και το μοντέλο λειτουργίας του καθορίζουν τους ειδικούς κανόνες που έχουν εφαρμογή βάσει του κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων και την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές. Ειδικότερα, το αν ένας οργανισμός αναδιανέμει τρόφιμα σε άλλον οργανισμό (μοντέλο «επιχείρηση προς επιχείρηση») ή απευθείας σε έναν τελικό δικαιούχο (μοντέλο «επιχείρηση προς καταναλωτή») καθώς και το είδος της δραστηριότητας που ασκεί (π.χ. δωρεά τροφίμων ζωικής προέλευσης, παρασκευή γευμάτων) μπορεί να συνεπάγεται διαφορετικές απαιτήσεις όσον αφορά την ανιχνευσιμότητα, την υγιεινή των τροφίμων και την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα.

⁽¹⁾ Άρθρο 14 παράγραφοι 1 και 2 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

⁽²⁾ Οδηγός για την εφαρμογή των άρθρων 11, 12, 14, 17, 18, 19 και 20 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002 σχετικά με τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα. Συμπεράσματα της μόνιμης επιτροπής για την τροφική αλυσίδα και την υγεία των ζώων. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/gfl_req_guidance_rev_8_en.pdf

⁽³⁾ Άρθρο 18 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

Είναι, συνεπώς, σημαντικό να εξετάζεται, ξεχωριστά για κάθε περίπτωση, το είδος της δραστηριότητας που ασκούν οι οργανισμοί που εμπλέκονται στην αναδιανομή τροφίμων, καθώς οι εφαρμοστέοι κανόνες και οι σχετικές υποχρεώσεις μπορεί να διαφέρουν.

Επειδή οι δραστηριότητες των οργανισμών αναδιανομής και των φιλανθρωπικών οργανώσεων σχετίζονται κατ' ουσίαν με τη διανομή τροφίμων, μπορούν, βάσει της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα, να θεωρηθούν υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων με δραστηριότητα «λιανικής».

- «λιανική» ⁽¹⁾ ο χειρισμός ή/και η μεταποίηση τροφίμων και η αποθήκευσή τους στο σημείο πώλησης ή παράδοσης στον τελικό καταναλωτή· περιλαμβάνονται οι τερματικοί σταθμοί διανομής, οι επιχειρήσεις μαζικής εστίασης, τα κυλικεία εργοστασίων, η τροφοδοσία οργανισμών, τα εστιατόρια και άλλες παρόμοιες επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών εστίασης, τα καταστήματα, τα κέντρα διανομής και τα πρατήρια χονδρικής.

Βάσει των κανόνων της ΕΕ για την υγιεινή των τροφίμων, οι ΟΑ και οι ΦΟ θεωρούνται κατ' ουσίαν κέντρα «λιανικής» ή διανομής, με δραστηριότητες που περιορίζονται στην αποθήκευση και στη μεταφορά. Η εφαρμογή των κανόνων της ΕΕ για την υγιεινή των τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών μέτρων που σχετίζονται με τα τρόφιμα ζωικής προέλευσης, εξηγείται αναλυτικότερα στην ενότητα 5.

Βάσει των κανόνων της ΕΕ σχετικά με την επισήμανση των τροφίμων, οι ΟΑ και οι ΦΟ που παρασκευάζουν τρόφιμα έτοιμα προς κατανάλωση από τον τελικό καταναλωτή μπορούν να θεωρηθούν «μονάδες ομαδικής εστίασης». Το τι συνεπάγεται αυτό το καθεστώς όσον αφορά τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές περιγράφεται αναλυτικά στην ενότητα 6.

- «μονάδα ομαδικής εστίασης» ⁽²⁾ οποιοδήποτε κατάστημα (συμπεριλαμβανομένων των οχημάτων ή των σταθερών ή κινητών πάγκων πώλησης), όπως εστιατόρια, καντίνες, σχολεία, νοσοκομεία και επιχειρήσεις μαζικής εστίασης όπου, στο πλαίσιο μιας επαγγελματικής δραστηριότητας, παρασκευάζονται τρόφιμα τα οποία είναι έτοιμα για κατανάλωση από τον τελικό καταναλωτή.

3.1.1. Διαλογή των πλεονασμάτων τροφίμων προς αναδιανομή

Τρόφιμα τα οποία είναι μη ασφαλή δεν διατίθενται στην αγορά. Ορισμένα κράτη μέλη και ενδιαφερόμενα μέρη έχουν ζητήσει διευκρινίσεις όσον αφορά την αναδιανομή προϊόντων τα οποία αποτελούνται από πολλά τεμάχια, ορισμένα εκ των οποίων μπορεί να μην είναι κατάλληλα για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Σε αυτά μπορεί να περιλαμβάνονται, λόγου χάρη, μια συσκευασία πορτοκαλιών στην οποία ένα από τα πορτοκάλια είναι μouxλιασμένο, μια πολυσυσκευασία γιαουρτιών στην οποία έχει διαρραγεί το προστατευτικό κάλυμμα ενός τεμαχίου, ή μια συσκευασία αυγών στην οποία μπορεί να έχει σπάσει ένα αυγό. Οι κανόνες της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων δεν απαγορεύουν τη διαλογή αυτών των προϊόντων από τους υπευθύνους των επιχειρήσεων τροφίμων ενόψει της αναδιανομής τους. Ειδικότερα, το άρθρο 14 παράγραφος 6 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα ορίζει τα εξής:

- «Όταν ένα τρόφιμο που είναι μη ασφαλές αποτελεί μέρος στοιβάς, παρτίδας ή αποστελλόμενου φορτίου τροφίμων της ίδιας κατηγορίας ή περιγραφής, θεωρείται ότι όλα τα τρόφιμα στην εν λόγω στοιβα, παρτίδα ή στο φορτίο είναι επίσης μη ασφαλή, εκτός εάν ύστερα από λεπτομερή αξιολόγηση δεν βρεθούν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι και το υπόλοιπο της στοιβάς, της παρτίδας ή του φορτίου είναι μη ασφαλές».

Κατά συνέπεια, ενέργειες όπως το να ανοίξει κανείς ένα δίχτυ με πορτοκάλια για να ξεχωρίσει τους αλλοιωμένους καρπούς από τους καρπούς που είναι κατάλληλοι για κατανάλωση από τον άνθρωπο —είτε αυτό πραγματοποιείται από τον δωρητή (π.χ. έναν έμπορο λιανικής) είτε από τον αποδέκτη (π.χ. ΟΑ/ΦΟ)— είναι επιτρεπτές εφόσον, κατόπιν λεπτομερούς αξιολόγησης, μπορεί να διασφαλιστεί ότι τα αναδιανεμόμενα τρόφιμα είναι ασφαλή προς βρώση.

Κατά τη διενέργεια αυτής της λεπτομερούς αξιολόγησης, ο υπεύθυνος τηςχείρησης τροφίμων μπορεί να έχει ως γνώμονα τους παράγοντες καθορισμού της ακαταλληλότητας ενός τροφίμου για κατανάλωση από τον άνθρωπο, όπως περιγράφονται στον οδηγό της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα ⁽³⁾. Μια τέτοια αξιολόγηση μπορεί να λαμβάνει υπόψη διάφορους παράγοντες όπως ο τύπος του προϊόντος (π.χ. ευπαθές/μη ευπαθές τρόφιμο), η σύσταση του προϊόντος (π.χ. υψηλής/χαμηλής υγρασίας), ο τύπος/το επίπεδο μεταποίησης, τα οπτικά και οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, η ακεραιότητα της συσκευασίας και του κάθε τεμαχίου, ο χρόνος συντήρησης του προϊόντος στο ράφι, οι συνθήκες κατάψυξης, αποθήκευσης και μεταφοράς, οι οδηγίες χρήσης (εάν/όπου έχουν εφαρμογή) κ.λπ.

3.2. Ανιχνευσιμότητα

Η διασφάλιση της ιχνηλασιμότητας των τροφίμων σε όλα τα στάδια της παραγωγής, της μεταποίησης και της διανομής αποτελεί μία από τις βασικές υποχρεώσεις που έχουν επιβληθεί στους υπευθύνους των επιχειρήσεων τροφίμων βάσει της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα, έτσι ώστε να προστατεύονται οι καταναλωτές από ενδεχόμενους κινδύνους που σχετίζονται με την αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων και να εξασφαλίζεται η ασφάλεια των τροφίμων. Όταν εντοπίζεται ένας κίνδυνος ο οποίος απαιτεί απόσυρση ενός τροφίμου από την αγορά, τα συστήματα ανιχνευσιμότητας διασφαλίζουν την έγκαιρη και αποτελεσματική διαχείριση αυτής της διαδικασίας.

⁽¹⁾ Άρθρο 3 παράγραφος 7 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

⁽²⁾ Άρθρο 2 παράγραφος 2 στοιχείο δ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1169/2011.

⁽³⁾ Οδηγός για την εφαρμογή των άρθρων 11, 12, 14, 17, 18, 19 και 20 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002 σχετικά με τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα.

Οι δωρητές τροφίμων, που είναι και οι ίδιοι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων, υποχρεούνται να θεσπίσουν σύστημα ανιχνευσιμότητας είτε τα τρόφιμα αυτά διατίθενται στην αγορά με σκοπό την πώληση είτε προσφέρονται δωρεάν σε οργανισμούς αναδιανομής και/ή φιλανθρωπικές οργανώσεις. Όπως εξηγείται στην ενότητα 2.2, οι ιδιώτες που προσφέρουν τρόφιμα σε *ad hoc* βάση σε κοινοτικές ή άλλες φιλανθρωπικές εκδηλώσεις και οι φιλανθρωπικές οργανώσεις που γίνονται περιστασιακά αποδέκτες τροφίμων από ιδιώτες δωρητές εξαιρούνται των υποχρεώσεων που σχετίζονται με την ανιχνευσιμότητα.

Οι αποδέκτες πλεονασμάτων τροφίμων, δηλαδή οι οργανισμοί αναδιανομής και οι φιλανθρωπικές οργανώσεις, όπως και όλοι οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων, πρέπει επίσης να εφαρμόζουν τα μέτρα ανιχνευσιμότητας που απαιτούνται για την επίτευξη ασφάλειας στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων. Έχουν θεσπιστεί επίσης συγκεκριμένοι κανόνες σε επίπεδο ΕΕ για τα τρόφιμα ζωικής προέλευσης ⁽¹⁾ καθώς και για τα φύτρα και τους σπόρους που προορίζονται για την παραγωγή φύτρων ⁽²⁾ με στόχο να διασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή των απαιτήσεων ανιχνευσιμότητας για τα τρόφιμα αυτά, υπό το φως της παρελθούσας εμπειρίας από τον χειρισμό κρίσεων που άπτονταν της ασφάλειας των τροφίμων. Πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής των απαιτήσεων ανιχνευσιμότητας στην πράξη παρέχονται επίσης σε οδηγό που εκπονήθηκε με στόχο τη συνδρομή όλων των εμπλεκόμενων στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους βάσει της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα ⁽³⁾.

Επί παραδείγματι, ο παρών οδηγός ορίζει ότι πρέπει να τηρείται αρχείο με τα ακόλουθα τουλάχιστον στοιχεία προκειμένου να πληρούνται οι απαιτήσεις που θεσπίζονται στο άρθρο 18:

- όνομα, διεύθυνση του προμηθευτή και ταυτοποίηση των προϊόντων που προμήθευσε,
- όνομα, διεύθυνση του πελάτη και ταυτοποίηση των προϊόντων που παραδόθηκαν,
- ημερομηνία και, όπου απαιτείται, ώρα συναλλαγής/παράδοσης,
- όγκος, κατά περίπτωση, ή ποσότητα.

Όσον αφορά το ελάχιστο χρονικό διάστημα για την τήρηση αρχείου, ο οδηγός ορίζει ότι μια περίοδος πέντε ετών από την ημερομηνία παρασκευής ή παράδοσης ικανοποιεί πιθανότατα τους στόχους του κανονισμού.

Επειδή η αναδιανομή τοποθετείται στο τέλος της αλυσίδας αξίας των τροφίμων και τα τρόφιμα δεν αποθηκεύονται για μεγάλο διάστημα από τους ΟΑ και τις ΦΟ, η Επιτροπή θεωρεί ότι ένα ενδεικτικό χρονικό διάστημα 2 έως 5 ετών για την τήρηση αρχείου θα ήταν αρκετό. Τα κράτη μέλη δύνανται επίσης να προσδιορίζουν τα εν λόγω χρονικά διαστήματα στους εθνικούς κανόνες και/ή κατευθυντήριες γραμμές, συμπεριλαμβανομένης, λόγου χάρη, της πιθανής προσαρμογής των χρονικών διαστημάτων που απαιτούνται για την τήρηση αρχείου ανάλογα με τη φύση της σχετικής δραστηριότητας (π.χ. θα μπορούσαν να απαιτούνται μικρότερα χρονικά διαστήματα για τα κοινωνικά εστιατόρια).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε το 2004 τις υποχρεώσεις ανιχνευσιμότητας στο πλαίσιο της αναδιανομής τροφίμων ⁽⁴⁾. Γενικά, όλοι οι παράγοντες στην τροφική αλυσίδα είναι υποχρεωμένοι να τηρούν αρχείο με τους προμηθευτές των προϊόντων που παραλαμβάνουν («ένα στάδιο πριν») και τους αποδέκτες των προϊόντων («ένα στάδιο μετά»). Ωστόσο, στην περίπτωση της διανομής τροφίμων στον τελικό καταναλωτή, δεν είναι αναγκαίο να τηρείται αρχείο των αποδεκτών.

Η διασφάλιση της ανιχνευσιμότητας («ένα στάδιο μετά») στις δραστηριότητες αναδιανομής μπορεί, συνεπώς, να αποτελεί νέα υποχρέωση για ορισμένους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων, π.χ. από τους τομείς της λιανικής και της μαζικής εστίασης, οι οποίοι συνήθως προμηθεύουν απλώς τρόφιμα στον τελικό καταναλωτή. Όταν οι εν λόγω υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων αναδιανέμουν τρόφιμα σε ΟΑ και ΦΟ, θα καλούνται επίσης να διασφαλίζουν την ανιχνευσιμότητα όχι μόνο των προϊόντων που παραλαμβάνουν αλλά και των προϊόντων που παραδίδουν (δηλαδή «ένα στάδιο μετά»).

Οι υποχρεώσεις των οργανισμών αναδιανομής και των φιλανθρωπικών οργανώσεων είναι διαφορετικές όσον αφορά την ανιχνευσιμότητα. Ενώ οι οργανισμοί αναδιανομής πρέπει να τηρούν αρχείο τόσο των προμηθευτών προϊόντων (πρόκειται για τους προμηθευτές των προϊόντων που παραλαμβάνουν) όσο και των οργανισμών στους οποίους αναδιανέμουν τα τρόφιμα, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις που προμηθεύουν τρόφιμα στους τελικούς καταναλωτές έχουν υποχρέωση να τηρούν αρχείο μόνο με τους προμηθευτές των τροφίμων που παραλαμβάνουν.

⁽¹⁾ Εκτελεστικός κανονισμός της Επιτροπής (ΕΕ) αριθ. 931/2011 της 19ης Σεπτεμβρίου 2011 σχετικά με τις απαιτήσεις ανιχνευσιμότητας που ορίζει ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τρόφιμα ζωικής προέλευσης (ΕΕ L 242 της 20.9.2011, σ. 2).

⁽²⁾ Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 208/2013 της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις ανιχνευσιμότητας όσον αφορά τα φύτρα και τους σπόρους που προορίζονται για την παραγωγή φύτρων (ΕΕ L 68 της 12.3.2013, σ. 16).

⁽³⁾ Οδηγός για την εφαρμογή των άρθρων 11, 12, 14, 17, 18, 19 και 20 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002 σχετικά με τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα.

⁽⁴⁾ E-2704/04

Στην περίπτωση των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, οι γενικοί κανόνες ανιχνευσιμότητας πρέπει να συμπληρώνονται από τους ειδικούς κανόνες ανιχνευσιμότητας όπως ορίζονται στο άρθρο 58 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 του Συμβουλίου ⁽¹⁾ περί θεσπίσεως κοινοτικού συστήματος ελέγχου της τήρησης των κανόνων της κοινής αλιευτικής πολιτικής. Επιπροσθέτως των υποχρεώσεων που θεσπίζονται από τις απαιτήσεις ανιχνευσιμότητας βάσει της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα, αυτό σημαίνει ότι οι παράγοντες σε όλα τα στάδια της παραγωγής, μεταποίησης και διανομής (συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών αναδιανομής και των φιλανθρωπικών οργανώσεων) θα έχουν στη διάθεσή τους τις ειδικές πληροφορίες που απαιτούνται για την ανίχνευση των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας και ότι θα είναι δυνατή η ανίχνευση των προϊόντων αυτών έως το στάδιο της αλίευσης ή της καλλιέργειας.

Ορισμένα κράτη μέλη παρέχουν επίσης συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές προκειμένου να βοηθήσουν τους υπευθύνους στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους ως προς την ανιχνευσιμότητα σε ό,τι αφορά την αναδιανομή τροφίμων.

4. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗΣ ΟΤΑΝ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

4.1. Νομικό πλαίσιο

Πρωταρχική υποχρέωση και νομική ευθύνη

Η πρωταρχική υποχρέωση των υπευθύνων των επιχειρήσεων τροφίμων να διασφαλίζουν τη συμμόρφωση με την (ενωσιακή και εθνική) νομοθεσία για τα τρόφιμα (όχι μόνο τη νομοθεσία για την ασφάλεια των τροφίμων αλλά και τη λοιπή νομοθεσία για τα τρόφιμα), όπως ορίζεται στο άρθρο 17 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα, αφορά τις δραστηριότητες που βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους και εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων. Αυτό σημαίνει ότι απαγορεύεται στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να υιοθετούν σε εθνικό επίπεδο νομικές διατάξεις οι οποίες απαλλάσσουν οποιονδήποτε υπεύθυνο επιχείρησης τροφίμων από την υποχρέωση αυτή.

Η απαίτηση της πρωταρχικής υποχρέωσης δεν συνεπάγεται θέσπιση ενωσιακού καθεστώτος το οποίο διέπει τον επιμερισμό της ευθύνης μεταξύ των διαφόρων παραγόντων στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων. Ο καθορισμός των γεγονότων και των συνθηκών βάσει των οποίων ένας παράγοντας φέρει ποινικές και/ή αστικές ευθύνες αποτελεί πολύπλοκο ζήτημα που εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη δομή των διαφόρων νομικών συστημάτων και εμπίπτει, καταρχήν, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

Παρότι η απαίτηση που ορίζεται στο άρθρο 17 παράγραφος 1 έχει απευθείας εφαρμογή, η ευθύνη των υπευθύνων επιχειρήσεων τροφίμων πρέπει στην πράξη να απορρέει από την παραβίαση συγκεκριμένης απαίτησης της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, και από τους κανόνες αστικής και ποινικής ευθύνης που μπορεί να ισχύουν στην εθνική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους. Οι ποινικές διαδικασίες που σχετίζονται με την ευθύνη δεν θα βασίζονται στο άρθρο 17, αλλά θα έχουν ως νομική βάση τη συγκεκριμένη παραβίασθαισα νομοθεσία σε εθνικό επίπεδο. Παρά ταύτα, όταν διαπιστώνεται ότι ένα προϊόν δεν πληροί τις κατά νόμον απαιτήσεις, η ευθύνη του κάθε παράγοντα στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων θα πρέπει να εκτιμάται με βάση το αν έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του βάσει της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

Ευθύνη του παραγωγού λόγω ελαττωματικών προϊόντων διατροφής (οδηγία 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου ⁽²⁾)

Το άρθρο 21 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα ορίζει ότι οι διατάξεις της:

«... εφαρμόζονται με την επιφύλαξη της οδηγίας 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1985, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων».

Η εν λόγω οδηγία καθιέρωσε σε επίπεδο ΕΕ την αρχή ότι, σε περίπτωση ζημίας που προκαλείται λόγω του ελαττωματικού χαρακτήρα ενός (οποιοδήποτε) προϊόντος (εκτός των πρωτογενών γεωργικών προϊόντων), υπαίτιος θεωρείται ο παραγωγός. Ως παραγωγός ορίζεται ο παρασκευαστής, αλλά και «κάθε πρόσωπο του εμφανίζεται ως παραγωγός του προϊόντος, επιθέτοντας σε αυτό την επωνυμία, το σήμα ή κάθε άλλο διακριτικό του σημείο».

Όσον αφορά τα ελαττωματικά προϊόντα διατροφής, η οδηγία 85/374/ΕΟΚ έχει εφαρμογή στον βαθμό που οι διατάξεις της δεν αντιστρατεύονται τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα, ιδίως όσον αφορά την πρωταρχική υποχρέωση των υπευθύνων των επιχειρήσεων τροφίμων να διασφαλίζουν τη συμμόρφωση με όλες τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα που ισχύουν τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο για τις λειτουργίες που βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους. Όπως προαναφέρθηκε, όταν διαπιστώνεται ότι ένα προϊόν είναι ελαττωματικό, για την εκτίμηση της ευθύνης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη αν ο παραγωγός έχει εκπληρώσει δεόντως τις ειδικές υποχρεώσεις του βάσει της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2009, περί θεσπίσεως κοινοτικού συστήματος ελέγχου της τήρησης των κανόνων της κοινής αλιευτικής πολιτικής, τροποποιήσεως των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 847/96, (ΕΚ) αριθ. 2371/2002, (ΕΚ) αριθ. 811/2004, (ΕΚ) αριθ. 768/2005, (ΕΚ) αριθ. 2115/2005, (ΕΚ) αριθ. 2166/2005, (ΕΚ) αριθ. 388/2006, (ΕΚ) αριθ. 509/2007, (ΕΚ) αριθ. 676/2007, (ΕΚ) αριθ. 1098/2007, (ΕΚ) αριθ. 1300/2008, (ΕΚ) αριθ. 1342/2008 και καταργήσεως των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 2847/93, (ΕΚ) αριθ. 1627/94 και (ΕΚ) αριθ. 1966/2006 (ΕΕ L 343 της 22.12.2009, σ. 1).

⁽²⁾ Οδηγία 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1985, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων (ΕΕ L 210 της 7.8.1985, σ. 29).

Πώς καθορίζονται η υποχρέωση και η ευθύνη όταν ανακύπτουν θέματα ασφάλειας των τροφίμων;

Σε περίπτωση προβλήματος που άπτεται της ασφάλειας των τροφίμων (π.χ. τροφικής δηλητηρίασης), οι δημόσιες υγειονομικές αρχές θα διερευνήσουν ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων προκειμένου να εντοπίσουν την προέλευση και την αιτία του προβλήματος. Μπορεί το πρόβλημα που άπτεται της ασφάλειας των τροφίμων να διαπιστωθεί από επιχείρηση τροφίμων, η οποία θα λάβει μέτρα για να αποσύρει, να ανακαλέσει ή να ενημερώσει σχετικά με προϊόντα που δεν είναι ασφαλή (βλέπε επίσης ενότητα 3).

Ο καθορισμός της ευθύνης ενός ή περισσότερων υπευθύνων επιχειρήσεων τροφίμων προϋποθέτει τον εντοπισμό της αιτίας του προβλήματος και της λειτουργίας/δραστηριότητας κατά την οποία έλαβε χώρα το περιστατικό για κάθε περίπτωση ξεχωριστά, π.χ.:

- μήπως η δηλητηρίαση προκλήθηκε από ελλιπή παστερίωση (ρόλος του παρασκευαστή του τροφίμου),
- μήπως δεν διατηρήθηκε σωστά η αλυσίδα ψύξης κατά τη μεταφορά του τροφίμου από τον προμηθευτή στον έμπορο λιανικής (ρόλος του παρόχου υπηρεσιών εφοδιαστικής),
- μήπως το τρόφιμο δεν είχε αποθηκευτεί σωστά στο στάδιο της λιανικής πριν από τη δωρεά (ρόλος του εμπόρου λιανικής),
- μήπως το τρόφιμο διανεμήθηκε από φιλανθρωπική οργάνωση μετά την παρέλευση την τελικής ημερομηνίας ανάλωσης (ρόλος της φιλανθρωπικής οργάνωσης) κ.λπ.

Για άλλη μια φορά επισημαίνεται ότι ο καθορισμός των γεγονότων και των συνθηκών βάσει των οποίων ένας παράγοντας φέρει ποινικές και/ή αστικές ευθύνες αποτελεί ζήτημα το οποίο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη δομή των διαφόρων εθνικών νομικών συστημάτων. Περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με το νόημα και τις συνέπειες του άρθρου 17 παράγραφος 1 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα όσον αφορά την κατανομή των υποχρεώσεων στην αγροδιατροφική αλυσίδα περιλαμβάνονται στον οδηγό σχετικά με την εφαρμογή της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα ⁽¹⁾.

4.2. Συνέπειες για την αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων

Οι φόβοι σχετικά με την πιθανή ευθύνη μπορεί να λειτουργούν αποτρεπτικά για τους παρασκευαστές και τους εμπόρους λιανικής τροφίμων όσον αφορά τη δραστηριοποίησή τους στην αναδιανομή τροφίμων. Πέραν των νομικής φύσης προβληματισμών, οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων τροφίμων μπορεί επίσης να ανησυχούν για το πλήγμα που μπορεί να δεχθεί η φήμη της εταιρείας/του σήματός τους σε περίπτωση περιστατικού που άπτεται της ασφάλειας των τροφίμων κατά την αναδιανομή τροφίμων.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η απαίτηση της πρωταρχικής υποχρέωσης ισχύει για όλους τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων, ανεξάρτητα από το αν τα τρόφιμα πωλούνται ή αποτελούν δωρεά. Το άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002 συνεχίζει να εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο. Η μόνη διαφορά είναι ότι προστίθεται ένα ακόμη βήμα στην αλυσίδα διανομής, δηλαδή ο οργανισμός αναδιανομής και/ή η φιλανθρωπική οργάνωση, που, όπως και κάθε άλλος υπεύθυνος επιχειρήσεων τροφίμων, θα έχει ευθύνη για τη λειτουργία που βρίσκεται υπό τον έλεγχό του.

Ενώ η έννοια της «πρωταρχικής υποχρέωσης» που θεσπίζεται στη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα εφαρμόζεται πάντοτε σε κάθε ένα από τους εμπλεκόμενους στην αναδιανομή τροφίμων για τις δραστηριότητες που βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους, ο προσδιορισμός του «ποιος πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνος για τι», σε περίπτωση περιστατικού που άπτεται της ασφάλειας των τροφίμων, εμπίπτει στη δικαιοδοσία των κρατών μελών. Σε ορισμένα κράτη μέλη ⁽²⁾, συνάπτονται επίσημες συμφωνίες εταιρικής σχέσης οι οποίες αποτυπώνουν τη μεταβίβαση της ιδιοκτησίας των αγαθών μεταξύ δωρητών και αποδεκτών, καθώς και τον αντίστοιχο ρόλο και τις υποχρεώσεις των εν λόγω παραγόντων στη διασφάλιση της ασφάλειας, της ανιχνευσιμότητας και της ενημέρωσης των καταναλωτών σε όλο το μήκος της αλυσίδας αναδιανομής τροφίμων.

5. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Όλοι οι καταναλωτές πρέπει να προστατεύονται εξίσου βάσει των ίδιων προδιαγραφών ασφάλειας των τροφίμων, είτε πρόκειται για τρόφιμα που πωλούνται απευθείας στους καταναλωτές είτε για τρόφιμα που αναδιανέμονται σε απόρους από οργανισμούς αναδιανομής και άλλες φιλανθρωπικές οργανώσεις. Για να εξασφαλιστεί η εφαρμογή αυτής της αρχής, η αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων, συμπεριλαμβανομένης της παράδοσης και του χειρισμού των τροφίμων καθώς και της ενδεχόμενης περαιτέρω μεταποίησης και παρασκευής των τροφίμων (π.χ. στα κοινωνικά εστιατόρια), πρέπει να συμμορφώνεται με τους κανόνες της ΕΕ για την υγιεινή των τροφίμων οι οποίοι ισχύουν για όλους τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων. Οι προδιαγραφές ασφάλειας των τροφίμων που πρέπει να πληρούνται στις εμπορικές δραστηριότητες έχουν εφαρμογή και στις δραστηριότητες των οργανισμών αναδιανομής και των φιλανθρωπικών οργανώσεων.

⁽¹⁾ Οδηγός για την εφαρμογή των άρθρων 11, 12, 14, 17, 18, 19 και 20 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002 σχετικά με τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα.

⁽²⁾ Π.χ. Γαλλία — Υπόδειγμα αμοιβαίας συμφωνίας για δωρεά τροφίμων μεταξύ επιχείρησης λιανικής πώλησης και οργάνωσης επισιτιστικής βοήθειας κατ' εφαρμογή του άρθρου L. 230-6 του κώδικα γεωργίας και θαλάσσιας αλιείας (Convention de dons de denrées alimentaires entre un commerce de détail alimentaire et une association d'aide alimentaire habilitée en application de l'article L. 230-6 du code rural et de la pêche maritime) (βλέπε: <http://agriculture.gouv.fr/don-alimentaire-un-modele-de-convention-entre-distributeurs-et-associations>)

Με στόχο την προστασία των καταναλωτών και την εγγύηση της ασφάλειας των τροφίμων, μόνον τα τρόφιμα που πληρούν τους ενωσιακούς κανόνες για την υγιεινή των τροφίμων και είναι κατάλληλα για κατανάλωση από τον άνθρωπο μπορούν να διατίθενται στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων που προσφέρονται ως δωρεά σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις για διανομή σε απόρους. Ως υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων, οι οργανισμοί αναδιανομής και τα φιλανθρωπικά ιδρύματα πρέπει να συμμορφώνονται με τη γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα και με τους κανόνες της ΕΕ για την υγιεινή των τροφίμων [τη λεγόμενη «δέσμη για την υγιεινή των τροφίμων»⁽¹⁾], η οποία αποτελείται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 852/2004 όπως διορθώθηκε, που περιλαμβάνει γενικές απαιτήσεις υγιεινής και, κατά περίπτωση, τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 853/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽²⁾, που θεσπίζει συμπληρωματικές ειδικές απαιτήσεις υγιεινής για τα τρόφιμα ζωικής προέλευσης].

5.1. Γενικές απαιτήσεις υγιεινής που ισχύουν για όλες τις δραστηριότητες δωρεάς τροφίμων

Αυτός καθαυτός ο στόχος των κανόνων για την υγιεινή των τροφίμων — πρόληψη της μόλυνσης των τροφίμων (και συνεπώς αποφυγή των αλλοιώσεων λόγω ανάπτυξης βακτηρίων) με στόχο την προστασία της ανθρώπινης υγείας — συμβάλλει επίσης στη μείωση της σπατάλης τροφίμων. Οι κανόνες της ΕΕ για την υγιεινή των τροφίμων είναι πολύ γενικοί και παρέχουν μεγάλο βαθμό ευελιξίας προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ειδικές ανάγκες των διαφόρων κατηγοριών εγκαταστάσεων (π.χ. των εστιατορίων). Η ευελιξία αυτή εξηγείται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή συστημάτων διαχείρισης ασφάλειας τροφίμων, η οποία καλύπτει τα προαπαιτούμενα προγράμματα (PRP) και τις διαδικασίες βάσει των αρχών HACCP, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης/ευελιξίας όσον αφορά την εφαρμογή σε ορισμένες επιχειρήσεις τροφίμων⁽³⁾.

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 852/2004 για την υγιεινή των τροφίμων εφαρμόζεται σε όλες τις εγκαταστάσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των τροφίμων.

Οι σημαντικότερες απαιτήσεις που σχετίζονται με την αναδιανομή τροφίμων είναι οι εξής:

- καταχώριση της εγκατάστασης στις αρμόδιες αρχές (η οποία μπορεί να συνίσταται σε μια απλή διαδικασία ενημέρωσης της αρμόδιας εθνικής αρχής σχετικά με τις δραστηριότητες της εγκατάστασης ή με σημαντική αλλαγή δραστηριοτήτων),
- εφαρμογή των ορθών πρακτικών υγιεινής που περιγράφονται στο παράρτημα II του εν λόγω κανονισμού,
- εφαρμογή των διαδικασιών που βασίζονται στις αρχές HACCP.

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 852/2004 δεν θεσπίζει πολύ λεπτομερείς κανόνες, αλλά γενικές απαιτήσεις (π.χ. για την αποφυγή της μόλυνσης των τροφίμων) με τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται όλοι οι παράγοντες.

Οι εν λόγω κανόνες για την υγιεινή των τροφίμων, που παρέχουν μεγάλη ευελιξία στον τρόπο εφαρμογής τους, είναι οι μόνοι που ισχύουν για:

- τους εμπόρους λιανικής οι οποίοι απλώς αποθηκεύουν ή μεταφέρουν τρόφιμα τα οποία δεν υπόκεινται σε συνθήκες θερμοκρασίας όπως η ψύξη ή η κατάψυξη (παραδείγματα τέτοιων τροφίμων είναι τα ζυμαρικά, οι κονσέρβες, η ζάχαρη, το αλεύρι κ.λπ.),
- τους εμπόρους λιανικής οι οποίοι παρέχουν απευθείας τρόφιμα στον τελικό καταναλωτή (συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων μαζικής εστίασης σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 7 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα),
- όσους δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στη μεταποίηση τροφίμων μη ζωικής προέλευσης (π.χ. φρούτων, λαχανικών, ξηρών καρπών) με σκοπό την περαιτέρω αναδιανομή.

5.2. Ειδικές απαιτήσεις υγιεινής για την αναδιανομή τροφίμων ζωικής προέλευσης

Οι συμπληρωματικοί ειδικοί κανόνες για την υγιεινή των τροφίμων, που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 853/2004, πρέπει να εφαρμόζονται όταν οι έμποροι λιανικής και οι οργανισμοί αναδιανομής προμηθεύουν τρόφιμα ζωικής προέλευσης σε άλλες εγκαταστάσεις. Στα τρόφιμα ζωικής προέλευσης περιλαμβάνονται το κρέας, τα προϊόντα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, τα γαλακτοκομικά προϊόντα (π.χ. τα τυριά), τα αυγά και τα προϊόντα αυγών κ.λπ. Κατά βάση, οι έμποροι λιανικής που επιθυμούν να παραδίδουν τρόφιμα ζωικής παραγωγής σε οργανισμούς αναδιανομής ή σε φιλανθρωπικές οργανώσεις πρέπει να συμμορφώνονται με όλες τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 853/2004, γεγονός που συνεπάγεται πρόσθετες διοικητικές απαιτήσεις και επιβάρυνση, συμπεριλαμβανομένης της έγκρισης από τις εθνικές αρχές πριν από την έναρξη της δραστηριότητας.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/food/food/biosafety/hygienelaw/com_rules_en.htm

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 853/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον καθορισμό ειδικών κανόνων υγιεινής για τα τρόφιμα ζωικής προέλευσης (ΕΕ L 139 της 30.4.2004, σ. 55, όπως διορθώθηκε στην ΕΕ L 226 της 25.6.2004, σ. 22).

⁽³⁾ ΕΕ C 278 της 30.7.2016, σ. 1.

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 853/2004 δεν εφαρμόζεται εάν, σε επίπεδο λιανικής πώλησης, η προμήθεια τροφίμων ζωικής προέλευσης:

- συνιστά περιθωριακή, τοπική και περιορισμένη δραστηριότητα, ή
- περιορίζεται στην αποθήκευση και μεταφορά των τροφίμων [ωστόσο, οι συνθήκες θερμοκρασίας που θεσπίζονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 853/2004 έχουν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση].

Εξαιρέσεις ισχύουν επίσης για τα λεγόμενα σύνθετα προϊόντα (¹), δηλαδή τα τρόφιμα που περιέχουν τόσο μεταποιημένα προϊόντα ζωικής προέλευσης όσο και προϊόντα μη ζωικής προέλευσης. Εδώ εμπίπτει μια μεγάλη ποικιλία πολύ διαφορετικών προϊόντων (π.χ. πίτσες με ζαμπόν, ελιές με γέμιση τυριού, αρτοσκευάσματα ή γλυκίσματα με βούτυρο, ζυμαρικά που περιέχουν αυγό κ.λπ.), τα οποία εξαιρούνται από την εφαρμογή των συμπληρωματικών κανόνων υγιεινής των τροφίμων που ισχύουν για την αναδιανομή τροφίμων ζωικής προέλευσης. Ωστόσο, η παραλαβή και ο χειρισμός μεταποιημένων προϊόντων ζωικής προέλευσης που χρησιμοποιούνται ως συστατικά για την προετοιμασία των εν λόγω τροφίμων πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 853/2004.

Είναι δυνατή η θέσπιση πρόσθετων εθνικών κανόνων σχετικά με την προμήθεια, από εμπόρους λιανικής, των τροφίμων ζωικής προέλευσης που υπάγονται σε αυτές τις εξαιρέσεις.

Μπορεί μια επιχείρηση που συνήθως προμηθεύει τρόφιμα μόνο σε τελικούς καταναλωτές —όπως, π.χ. ένα κρεοπωλείο ή ένα σουπερ μάρκετ [που δεν υπάγεται στις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 853/2004]— να υποχρεωθεί να συμμορφωθεί με όλες τις διατάξεις του συγκεκριμένου κανονισμού κατά τη δωρεά ορισμένων τροφίμων (ζωικής προέλευσης) σε άλλη εγκατάσταση, είτε πρόκειται για οργανισμό αναδιανομής είτε για κοινωνικό εστιατόριο. Η φύση της δραστηριότητας —«επιχείρηση προς επιχείρηση»— είναι εκείνη που υπαγορεύει την ανάγκη συμμόρφωσης του εμπόρου λιανικής με όλες τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 853/2004.

Για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, τα κράτη μέλη έχουν δυνατότητα παρέκκλισης από τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 853/2004 εάν οι εν λόγω δωρεές συνιστούν «περιθωριακή, τοπική και περιορισμένη» δραστηριότητα. Οι έννοιες αυτές εξηγούνται περαιτέρω στην ενότητα 3.6. του εγγράφου προσανατολισμού για την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 853/2004 σχετικά με την υγιεινή των τροφίμων ζωικής προέλευσης. Πολύ συνοπτικά, «περιθωριακή» σημαίνει ότι αποτελεί μικρό μέρος των δραστηριοτήτων, «περιορισμένη» ότι η δραστηριότητα περιορίζεται σε ορισμένα προϊόντα και «τοπική» ότι βρίσκεται σε άμεση εγγύτητα με τον προμηθευτή. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ορίσουν καλύτερα αυτές τις έννοιες σε εθνικά μέτρα τα οποία υπόκεινται σε κοινοποίηση (²) στην Επιτροπή και στα άλλα κράτη μέλη.

Στο παράρτημα 2 παρατίθεται δενδροδιάγραμμα αποφάσεων με στόχο τη διευκόλυνση των δωρητών και των αποδεκτών τροφίμων στην αξιολόγηση της ανάγκης συμμόρφωσης με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 853/2004.

5.3. Απαιτήσεις υγιεινής για την αναδιανομή πλεονασμάτων τροφίμων από τους τομείς της φιλοξενίας, της μαζικής εστίασης και της παροχής υπηρεσιών εστίασης

Παρόλο που η αναδιανομή πλεονασμάτων τροφίμων από τους τομείς της φιλοξενίας και της μαζικής εστίασης είναι πιο περιορισμένη για λόγους υγιεινής, οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων τροφίμων μπορούν να εντοπίζουν και να αξιολογούν πιθανές ευκαιρίες για αναδιανομή σε περιστασιακή βάση. Η δυνατότητα εγγύησης της ασφαλούς αναδιανομής των πλεονασμάτων εξαρτάται από παράγοντες όπως το είδος του τροφίμου/παρασκευαζόμενου γεύματος, η φύση της εγκατάστασης, η διαθεσιμότητα των οργανισμών υποδοχής, η πρόσβαση σε πάροχο υπηρεσιών εφοδιαστικής που μπορεί να διασφαλίσει την ασφαλή μεταφορά των διαθέσιμων πλεονασμάτων κ.λπ.

Για να αποφεύγεται η σπατάλη τροφίμων, είναι σημαντικό οι επιχειρήσεις μαζικής εστίασης να αποφεύγουν κατά το δυνατόν την καθ' υπερβολή παραγωγή τροφίμων και να παρακολουθούν με προσοχή τις ποσότητες τροφίμων που διατίθενται, π.χ. σε μπουφέ, ανά πάσα στιγμή. Αν και οι κανόνες μπορεί να παρουσιάζουν αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών, ορισμένες εθνικές αρχές επιτρέπουν την αναδιανομή ορισμένων τροφίμων που έχουν διατεθεί σε πελάτες, π.χ. αυτοδιατηρούμενων, προσσκευασμένων τροφίμων (αρτύματα, κράκερ, μπισκότα κ.λπ.), εφόσον τα προϊόντα δεν είναι ανοιγμένα και δεν έχει προκληθεί ζημία στη συσκευασία.

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 852/2004 σχετικά με την υγιεινή των τροφίμων δεν απαγορεύει ρητώς την ψύξη γευμάτων μετά το πέρας της υπηρεσίας με στόχο να διευκολυνθεί η δωρεά τροφίμων από τον κλάδο των υπηρεσιών εστίασης/της φιλοξενίας.

(¹) Άρθρο 2 στοιχείο α) της απόφασης 2007/275/ΕΚ της Επιτροπής, της 17ης Απριλίου 2007, σχετικά με τους καταλόγους ζώων και προϊόντων που πρέπει να υποβάλλονται σε ελέγχους στους συνοριακούς σταθμούς επιθεώρησης σύμφωνα με τις οδηγίες του Συμβουλίου 91/496/ΕΟΚ και 97/78/ΕΚ (ΕΕ L 116 της 4.5.2007, σ. 9).

(²) Διαδικασία κοινοποίησης δυνάμει της οδηγίας (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (ΕΕ L 241 της 17.9.2015, σ. 1).

Προκειμένου να διευκολυνθεί η ασφαλής αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων, ορισμένα κράτη μέλη και τομεακές οργανώσεις έχουν εκπονήσει ή επεξεργάζονται ειδικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη δωρεά τροφίμων από τον κλάδο των υπηρεσιών εστίασης/της φιλοξενίας⁽¹⁾.

5.4. Κατάψυξη των πλεονασμάτων τροφίμων με στόχο τη διευκόλυνση της αναδιανομής

Σε πρόσφατες συζητήσεις με τα κράτη μέλη σχετικά με τις κατευθύνσεις που είναι αναγκαίες σε επίπεδο ΕΕ για τη διευκόλυνση της δωρεάς τροφίμων, εκφράστηκε από εμπειρογνώμονες η άποψη ότι η πρακτική της κατάψυξης των τροφίμων πριν από την ημερομηνία λήξης τους με στόχο την παράταση της διάρκειας ζωής τους και τη διευκόλυνση της ασφαλούς αναδιανομής θα άξιζε να εξεταστεί περισσότερο σε επίπεδο ΕΕ, καθώς τα τρόφιμα που παραλαμβάνουν οι οργανισμοί αναδιανομής και τα φιλανθρωπικά ιδρύματα δεν είναι πάντοτε δυνατό να διατεθούν ως δωρεά στους πελάτες πριν από την τελική ημερομηνία ανάλωσης. Όμως, για λόγους υγιεινής, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 853/2004 ορίζει ότι τα τρόφιμα ζωικής προέλευσης που προορίζονται για κατάψυξη πρέπει να καταψύχονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά την παραγωγή⁽²⁾. Η απαίτηση αυτή δεν ισχύει για τους εμπόρους λιανικής που εφοδιάζουν άλλους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων όπως τράπεζες τροφίμων, υπό την προϋπόθεση ότι η δραστηριότητα των συγκεκριμένων εμπόρων λιανικής παραμένει περιθωριακή, τοπική και περιορισμένη σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 5 στοιχείο β) σημείο ii) του κανονισμού. Τα κράτη μέλη που επιτρέπουν την κατάψυξη τροφίμων ζωικής προέλευσης με σκοπό την αναδιανομή θα πρέπει ως εκ τούτου να θεσπίσουν εθνικά μέτρα και να τα κοινοποιήσουν στην Επιτροπή και στα άλλα κράτη μέλη.

6. ΠΑΡΟΧΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ

6.1. Νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1169/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽³⁾ σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές θεσπίζει τις γενικές αρχές, απαιτήσεις και υποχρεώσεις που διέπουν την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα και, ειδικότερα, την επισήμανση των τροφίμων. Στόχος του είναι να εξασφαλίσει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας και των συμφερόντων των καταναλωτών παρέχοντάς τους μια βάση για ενημερωμένες επιλογές και ασφαλή χρήση των τροφίμων. Στο πλαίσιο της αναδιανομής των πλεονασμάτων τροφίμων, είναι εξαιρετικά σημαντικό να διασφαλίζεται ότι οι τελικοί δικαιούχοι έχουν πρόσβαση στις ίδιες πληροφορίες με εκείνες που απαιτούνται και παρέχονται όταν αγοράζουν τρόφιμα από καταστήματα.

Ο κατάλογος των υποχρεωτικών ενδείξεων που πρέπει να περιλαμβάνονται στην επισήμανση των τροφίμων ορίζεται στο άρθρο 9 παράγραφος 1 του κανονισμού και περιέχει μεταξύ άλλων τα εξής: την ονομασία του τροφίμου, τον κατάλογο των συστατικών, την ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας («ανάλωση κατά προτίμηση πριν από») και, κατά περίπτωση, την τελική ημερομηνία ανάλωσης («ανάλωση έως»), τυχόν ιδιαίτερες συνθήκες αποθήκευσης και/ή συνθήκες χρήσης, και διατροφική δήλωση. Μπορεί επίσης να απαιτούνται άλλες υποχρεωτικές πληροφορίες βάσει διατάξεων άλλων νομοθετικών κειμένων της ΕΕ σχετικά με την επισήμανση, συμπεριλαμβανομένης της τομεακής νομοθεσίας [όπως ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 853/2004 για τον καθορισμό ειδικών κανόνων υγιεινής για τα τρόφιμα ζωικής προέλευσης, οι κανόνες στο πλαίσιο της κοινής οργάνωσης των αγορών όπως ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1379/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽⁴⁾ για την κοινή οργάνωση των αγορών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, οι προδιαγραφές εμπορίας], ή βάσει της εθνικής νομοθεσίας.

Υποχρεώσεις των υπευθύνων επιχειρήσεων τροφίμων

Το άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1169/2011 θεσπίζει τις υποχρεώσεις των υπευθύνων των επιχειρήσεων τροφίμων όσον αφορά την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές. Ορίζει μεταξύ άλλων ότι:

- ο υπεύθυνος επιχείρησης τροφίμων που θεωρείται αρμόδιος για την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα είναι εκείνος στο όνομα του οποίου —ή της επιχείρησης του οποίου— διατίθεται το τρόφιμο στην αγορά, ή ο εισαγωγέας,
- ο υπεύθυνος επιχείρησης τροφίμων πρέπει να μεριμνά για την παρουσία και την ακρίβεια των πληροφοριών για τα τρόφιμα σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΕ και τα σχετικά μέτρα που ορίζονται στην εθνική νομοθεσία,
- οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων που δεν επηρεάζουν τις πληροφορίες για τα τρόφιμα δεν προμηθεύουν τρόφιμα για τα οποία γνωρίζουν ή υποδέχονται, βάσει των πληροφοριών που έχουν ως επαγγελματίες, ότι δεν είναι σύμφωνα με τους εφαρμοστέους κανόνες σχετικά με τις πληροφορίες για τα τρόφιμα,

⁽¹⁾ Βλέπε «Κατευθυντήριες γραμμές για τη δωρεά τροφίμων» στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/library_en

⁽²⁾ Το κρέας που προορίζεται για κατάψυξη πρέπει να καταψύχεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση μετά την παραγωγή [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 853/2004]. Αυτό αποκλείει τη δυνατότητα κατάψυξης των προϊόντων αυτής της κατηγορίας στο τέλος της διάρκειας ζωής τους για λόγους υγιεινής και ποιότητας.

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1169/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1924/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 608/2004 της Επιτροπής (ΕΕ L 304 της 22.11.2011, σ. 18).

⁽⁴⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1379/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, για την κοινή οργάνωση των αγορών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, την τροποποίηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1184/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 104/2000 του Συμβουλίου (ΕΕ L 354 της 28.12.2013, σ. 1).

- οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων, στις επιχειρήσεις που έχουν υπό τον έλεγχό τους, δεν πρέπει να τροποποιούν τις πληροφορίες που συνοδεύουν ένα τρόφιμο, εάν η τροποποίηση αυτή θα παραπλανούσε τον καταναλωτή ή καθ' οιονδήποτε τρόπο θα μείωνε το επίπεδο προστασίας των καταναλωτών και τις δυνατότητες του τελικού καταναλωτή να επιλέγει ενήμερος. Οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων είναι αρμόδιοι για κάθε τροποποίηση που επιφέρουν στις πληροφορίες που συνοδεύουν τρόφιμο,
- οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων, στις επιχειρήσεις που έχουν υπό τον έλεγχό τους, πρέπει να μεριμνούν για τη συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις της νομοθεσίας σχετικά με τις πληροφορίες για τα τρόφιμα και προς τις απαιτήσεις των σχετικών εθνικών διατάξεων, οι οποίες σχετίζονται με τις δραστηριότητές τους, πρέπει δε να επαληθεύουν ότι οι εν λόγω απαιτήσεις πληρούνται.

Πώς πρέπει να παρέχονται οι υποχρεωτικές πληροφορίες;

Στην περίπτωση των προσυσκευασμένων τροφίμων, το άρθρο 12 παράγραφος 2 ορίζει ότι οι υποχρεωτικές πληροφορίες για τα τρόφιμα αναγράφονται απευθείας στη συσκευασία ή σε ετικέτα συνδεδεμένη σ' αυτήν. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι πληροφορίες αυτές μπορεί επίσης να περιέχονται στα εμπορικά έγγραφα που σχετίζονται με τα τρόφιμα, εφόσον μπορεί να εξασφαλίζεται ότι τα εν λόγω έγγραφα είτε συνοδεύουν το τρόφιμο στο οποίο αναφέρονται είτε αποστέλλονται πριν από την παράδοση ή ταυτόχρονα με αυτήν. Το άρθρο 8 παράγραφος 7 ορίζει ότι η παροχή των πληροφοριών μέσω εμπορικών εγγράφων είναι δυνατή εφόσον το προσυσκευασμένο τρόφιμο προορίζεται μεν για τον τελικό καταναλωτή, αλλά διατίθεται στο εμπόριο σε στάδιο που προηγείται της πώλησης στον τελικό καταναλωτή και εφόσον προορίζεται για παράδοση σε μονάδες ομαδικής εστίασης (προκειμένου να παρασκευασθεί, να μεταποιηθεί, να διαχωριστεί σε μέρη ή να τεμαχισθεί).

Επιπροσθέτως των πληροφοριών που περιέχονται στα εμπορικά έγγραφα, στην εξωτερική συσκευασία με την οποία διατίθενται στην αγορά τα προσυσκευασμένα τρόφιμα πρέπει επίσης να αναγράφονται οι ακόλουθες ενδείξεις: η ονομασία του τροφίμου, η ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας ή η τελική ημερομηνία ανάλωσης, τυχόν ειδικές συνθήκες αποθήκευσης και/ή συνθήκες χρήσης, και το όνομα ή η εμπορική επωνυμία και η διεύθυνση του υπευθύνου επιχείρησης τροφίμων που είναι αρμόδιος για την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα (όπως ορίζεται στο άρθρο 8 παράγραφος 1).

Στην περίπτωση των μη προσυσκευασμένων τροφίμων, το άρθρο 44 αποφασίζει καλύτερα ποιες πληροφορίες πρέπει να παρέχονται καθώς και τον τρόπο παρουσίασής τους. Ορίζει ότι για τα τρόφιμα που προσφέρονται μη προσυσκευασμένα για πώληση στον τελικό καταναλωτή ή σε μονάδες ομαδικής εστίασης ή για τα τρόφιμα που συσκευάζονται στον τόπο πώλησης, εφόσον το ζητήσει ο αγοραστής, ή προσυσκευάζονται για άμεση πώληση, η παροχή των ενδείξεων που ορίζονται στο άρθρο 9 παράγραφος 1 στοιχείο γ) είναι υποχρεωτική. Αυτό σημαίνει ότι ο καταναλωτής πρέπει να ενημερώνεται για την παρουσία στο τρόφιμο κάθε συστατικού ή τεχνολογικού βοηθήματος που απαρτίζεται στο παράρτημα II του κανονισμού ή προέρχεται από ουσία ή προϊόν που απαρτίζεται στο παράρτημα II και το οποίο προκαλεί αλλεργίες ή δυσανεξίες και χρησιμοποιείται στην παραγωγή ή παρασκευή ενός τροφίμου και εξακολουθεί να υπάρχει στο τελικό προϊόν, ακόμη και σε τροποποιημένη μορφή.

Το άρθρο 44 ορίζει επίσης ότι τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν εθνικά μέτρα σχετικά με τον τρόπο διάθεσης των πληροφοριών για τα αλλεργιογόνα (και των άλλων υποχρεωτικών ενδείξεων βάσει την ενωσιακής νομοθεσίας οι οποίες απαιτούνται από την εθνική νομοθεσία για τα μη προσυσκευασμένα τρόφιμα) και, εφόσον συντρέχει λόγος, τη μορφή έκφρασης και παρουσίασής τους. Επί παραδείγματι, ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει ειδική νομοθεσία που επιτρέπει την ανάρτηση επιγραφών στα καταστήματα οι οποίες εξηγούν στους πελάτες ότι μπορούν να απευθύνονται στο προσωπικό για περαιτέρω ενημέρωση σχετικά με τα αλλεργιογόνα.

Στην επιμέρους περίπτωση των προϊόντων αλείας και υδατοκαλλιέργειας, οι υποχρεωτικές πληροφορίες σχετικά με τα προσυσκευασμένα τρόφιμα μπορεί να παρέχονται στη λιανική πώληση με εμπορική πληροφόρηση, π.χ. με πινακίδες ή αφίσες.

Προσέγγιση «επιχείρηση προς επιχείρηση» έναντι της προσέγγισης «επιχείρηση προς καταναλωτή»

Οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων που προμηθεύουν τρόφιμα μη προοριζόμενα για τον τελικό καταναλωτή σε άλλους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων ή σε μονάδες ομαδικής εστίασης μεριμνούν ώστε να παρέχονται στους άλλους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων επαρκείς πληροφορίες οι οποίες τους παρέχουν τη δυνατότητα να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την παρουσία και την ακρίβεια των πληροφοριών για τα τρόφιμα (βάσει του άρθρου 8 παράγραφος 2), π.χ. συμπεριλαμβάνοντας τις πληροφορίες αυτές στα εμπορικά έγγραφα, στην περίπτωση που δεν αναγράφονται επάνω στο ίδιο το τρόφιμο.

Στην περίπτωση των ειδικών πληροφοριών που πρέπει να παρέχονται στον καταναλωτή για τα προϊόντα αλείας και υδατοκαλλιέργειας, η παροχή τους διασφαλίζεται μέσω των ειδικών κανόνων ανιχνευσιμότητας ανά τομέα, εφόσον υπάρχουν. Για τα μεταποιημένα και παρασκευασμένα προϊόντα αλείας και υδατοκαλλιέργειας [τα οποία εμπίπτουν στους κωδικούς 1604 και 1605 της συνδυασμένης ονοματολογίας ⁽¹⁾], εφαρμόζεται ο γενικός κανόνας βάσει του άρθρου 8 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1169/2011.

⁽¹⁾ Η συνδυασμένη ονοματολογία (https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/what-is-common-customs-tariff/combined-nomenclature_en).

6.2. Συνέπειες για την αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων

6.2.1. Απαιτήσεις παροχής πληροφοριών για τα προσυσκευασμένα τρόφιμα

Ανεξάρτητα από το αν ένα τρόφιμο αγοράζεται από τους καταναλωτές ή διατίθεται δωρεάν στους τελικούς δικαιούχους μέσω επισιτιστικής βοήθειας ή άλλων μηχανισμών αναδιανομής τροφίμων, οι πληροφορίες για το συγκεκριμένο τρόφιμο πρέπει να παρουσιάζονται και να είναι διαθέσιμες στον τελικό δικαιούχο σύμφωνα με τους ενωσιακούς και τους σχετικούς εθνικούς κανόνες για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τα τρόφιμα στους καταναλωτές. Όταν τα τρόφιμα μιας δωρεάς φέρουν επισήμανση σύμφωνα με όλες τις νόμιμες απαιτήσεις, πληρούν χωρίς δυσκολία τις υποχρεώσεις σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα. Ωστόσο, όταν δημιουργούνται πλεονάσματα τροφίμων, π.χ. σε επίπεδο μεταποίησης, λόγω παραπλανητικής επισήμανσης των προϊόντων και/ή σφαλμάτων στην επισήμανση με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η πρόσβαση του προϊόντος διατροφής στους συνήθεις διαύλους λιανικής, απαιτούνται περαιτέρω διευκρινίσεις και/ή μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι τελικοί δικαιούχοι θα έχουν στη διάθεσή τους όλες τις απαιτούμενες υποχρεωτικές πληροφορίες.

Όσον αφορά τα προσυσκευασμένα τρόφιμα που διατίθενται στον τελικό καταναλωτή, οι κανόνες της ΕΕ επιβάλλουν την αναγραφή όλων των υποχρεωτικών ενδείξεων στη συσκευασία ή σε ετικέτα συνδεδεμένη με αυτή. Στις περιπτώσεις όπου ένα τρόφιμο με ανεπαρκή επισήμανση δεν μπορεί να επισημανθεί εκ νέου πριν από την αναδιανομή του, ο υπεύθυνος επιχείρησης τροφίμων που είναι αρμόδιος για την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα (πρβλ. άρθρο 8 παράγραφος 1) πρέπει να παράσχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες στον οργανισμό αναδιανομής και/ή στη φιланθρωπική οργάνωση προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι τελευταίοι μπορούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στον τελικό δικαιούχο. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές προκειμένου να εξασφαλίσουν τη δυνατότητα αναδιανομής ασφαλών, βρώσιμων τροφίμων που σε άλλη περίπτωση θα απορρίπτονταν, μεριμνώντας παράλληλα ώστε ο τελικός δικαιούχος να έχει πρόσβαση σε όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες (πρβλ. άρθρο 9 παράγραφος 1), ακόμη και αν οι εν λόγω πληροφορίες δεν διατίθενται απευθείας επάνω στην ετικέτα. Ωστόσο, όταν ένα σφάλμα στην επισήμανση ενδέχεται να έχει επιπτώσεις στη δημόσια υγεία (π.χ. σχετίζεται με τις πληροφορίες σχετικά με την παρουσία αλλεργιογόνων), τα κράτη μέλη δύναται εν προκειμένω να απαιτήσουν διόρθωση του σφάλματος στην επισήμανση του προϊόντος ώστε να μπορέσει να δοθεί για δωρεά.

6.2.2. Γλωσσικές απαιτήσεις

Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1169/2011 ορίζει ότι οι υποχρεωτικές πληροφορίες για τα τρόφιμα πρέπει να αναγράφονται σε γλώσσα που είναι εύκολα κατανοητή από τους καταναλωτές των κρατών μελών στα οποία πωλείται το τρόφιμο⁽¹⁾. Επιπλέον, τα κράτη μέλη στα οποία πωλείται ένα τρόφιμο μπορούν να επιβάλλουν ως υποχρεωτική τη χρήση συγκεκριμένης γλώσσας⁽²⁾.

Στην πράξη, πρόκειται συνήθως για την επίσημη γλώσσα ή γλώσσες της χώρας στην αγορά της οποίας διατίθεται το τρόφιμο. Ωστόσο, είναι επίσης δυνατή η παροχή των υποχρεωτικών πληροφοριών σε μια ξένη γλώσσα που είναι εύκολα κατανοητή από τους καταναλωτές. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα με όρους ή εκφράσεις που μπορούν να κατανοηθούν εύκολα από τον καταναλωτή, παρά το γεγονός ότι δεν είναι στη γλώσσα του. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, η απαίτηση για αλλαγές στην επισήμανση θεωρείται δυσανάλογη.

Επειδή η επισήμανση των προϊόντων διατροφής σε ξένη γλώσσα μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια στην περαιτέρω αναδιανομή των τροφίμων, ορισμένα κράτη μέλη έχουν εκπονήσει σχετικές κατευθυντήριες γραμμές.

6.2.3. Απαιτήσεις παροχής πληροφοριών για τα μη προσυσκευασμένα τρόφιμα

Είναι σημαντικό οι καταναλωτές να έχουν στη διάθεσή τους τις αναγκαίες πληροφορίες για τα τρόφιμα που καταναλώνουν ακόμη και όταν αυτά δεν είναι προσυσκευασμένα ή είναι μεταποιημένα, παρασκευασμένα και μαγειρεμένα για περαιτέρω κατανάλωση από υπηρεσία μαζικής εστίασης ή (κοινωνικό) εστιατόριο. Όπως περιγράφηκε στην ενότητα 6.1, σε τέτοιες περιπτώσεις, οι απαιτούμενες πληροφορίες για τα τρόφιμα περιορίζονται σε εκείνες που σχετίζονται με την παρουσία αλλεργιογόνων και στις λοιπές πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τους εθνικούς κανόνες.

Το άρθρο 44 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1169/2011 ορίζει επίσης ότι τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν εθνικά μέτρα σχετικά με τον τρόπο διάθεσης των πληροφοριών σχετικά με τα αλλεργιογόνα (και ενδεχομένως άλλων υποχρεωτικών πληροφοριών) και, εφόσον συντρέχει λόγος, τη μορφή έκφρασης και παρουσιάσής τους.

Συνεπώς, τα κράτη μέλη έχουν πλήρη δικαιοδοσία να θεσπίσουν όλους τους αναγκαίους κανόνες ώστε να διασφαλίζεται ότι οι πληροφορίες σχετικά με την παρουσία αλλεργιογόνων σε τρόφιμα είναι διαθέσιμες στους οργανισμούς αναδιανομής και στις φιλανθρωπικές οργανώσεις και, τελικώς, στους καταναλωτές με κατάλληλο και αποτελεσματικό τρόπο. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν ήδη θεσπίσει ανάλογα μέτρα.

⁽¹⁾ Άρθρο 15. Δεν πρόκειται για καινοφανή απαίτηση· θεσπίστηκε για πρώτη φορά στο άρθρο 14 της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους (ειδ. έκδ.: 03/024, σ. 33).

⁽²⁾ Άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1169/2011.

6.3. Αναγραφή της ημερομηνίας

6.3.1. Νομικό πλαίσιο

Ο στόχος της αναγραφής της ημερομηνίας στην επισήμανση των τροφίμων είναι να συνδράμει τους καταναλωτές στην ασφαλή και βέλτιστη χρήση των τροφίμων. Η αναγραφή της ημερομηνίας είναι μια ένδειξη που υποδεικνύει το χρονικό διάστημα κατά το οποίο ένα τρόφιμο μπορεί να αποθηκευτεί υπό συγκεκριμένες συνθήκες αποθήκευσης. Το βασικό νομοθετικό κείμενο της ΕΕ για την αναγραφή της ημερομηνίας είναι ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1169/2011 σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές.

Υπάρχουν δύο τύποι αναγραφής της ημερομηνίας:

- η ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας («ανάλωση κατά προτίμηση πριν από»), που είναι κατάλληλη για τα περισσότερα τρόφιμα και υποδεικνύει την ημερομηνία έως την οποία το τρόφιμο μπορεί ευλόγως να θεωρηθεί ότι διατηρείται στη βέλτιστη κατάστασή του εφόσον έχει αποθηκευθεί σωστά. Έχει σχέση με την ποιότητα του τροφίμου. Υπάρχουν ορισμένα τρόφιμα τα οποία εξαιρούνται από την απαίτηση για ένδειξη της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας, π.χ. τα φρέσκα φρούτα, τα λαχανικά, οι οίνοι, το αλάτι, η ζάχαρη, το ξύδι, οι τσίχλες,
- η τελική ημερομηνία ανάλωσης («ανάλωση έως»), η οποία απαιτείται για τα τρόφιμα τα οποία είναι μικροβιολογικά ιδιαίτερα ευπαθή και τα οποία, για τον λόγο αυτόν, ενδέχεται, έπειτα από σύντομο χρονικό διάστημα, να συνιστούν άμεσο κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία. Η τελική ημερομηνία ανάλωσης έχει σχέση με την ασφάλεια· μετά την παρέλευση της τελικής ημερομηνίας ανάλωσης, το τρόφιμο δεν μπορεί να διατεθεί στην αγορά καθώς θεωρείται μη ασφαλές.

Η μορφή που πρέπει να χρησιμοποιείται για την έκφραση των ανωτέρω αναγραφών της ημερομηνίας καθορίζεται στο παράρτημα Χ του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1169/2011.

Σε συνεργασία με τα κράτη μέλη της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέταξε φυλλάδιο ⁽¹⁾ το οποίο παρέχει περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τη σημασία των δύο αυτών ημερομηνιών καθώς και τη μετάφραση των όρων σε όλες τις εθνικές γλώσσες. Η Επιτροπή έχει επίσης δημοσιεύσει πληροφοριακό γράφημα προκειμένου να συμβάλει στην αποσαφήνιση του νοήματος αυτών των εννοιών καθώς και πρόσφατα ευρήματα σχετικά με την κατανόηση των εν λόγω όρων από τους καταναλωτές ⁽²⁾. Τα κράτη μέλη και οι ενδιαφερόμενοι οργανισμοί πραγματοποιούν επίσης ενημερωτικές εκστρατείες και αναπτύσσουν εργαλεία σε σχέση με την αναγραφή της ημερομηνίας με στόχο να καθοδηγήσουν τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων και να συμβουλευθούν τους καταναλωτές στον χειρισμό των τροφίμων ⁽³⁾.

6.3.2. Συνέπειες για την αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων

Ο καθορισμός τόσο της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας όσο και της τελικής ημερομηνίας ανάλωσης αποτελεί ευθύνη των παρασκευαστών τροφίμων. Με εξαίρεση τα αυτά κατανάλωσης, η νομοθεσία της ΕΕ δεν προβλέπει πώς πρέπει να καθορίζεται η αναγραφή της ημερομηνίας (δηλαδή αν πρέπει να επιλεγεί η τελική ημερομηνία ανάλωσης ή η ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας ή η διάρκεια ζωής). Ενώ η κατανάλωση ενός τροφίμου μετά την τελική ημερομηνία ανάλωσης μπορεί να εγείρει ανησυχίες για την ασφάλεια, τα τρόφιμα των οποίων έχει παρέλθει η ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας παραμένουν ακόμη ασφαλή προς κατανάλωση, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι συνθήκες αποθήκευσης και δεν έχει φθαρεί η συσκευασία. Όσον αφορά τις ημερομηνίες ελάχιστης διατηρησιμότητας, οι παρασκευαστές εγγυώνται την ποιότητα των τροφίμων (π.χ. τραγανότητα, χρώμα, γεύση κ.λπ.) και τη συμμόρφωση με τους ισχυρισμούς που αναγράφονται στην επισήμανση (π.χ. διατροφικοί ισχυρισμοί σχετικά με το επίπεδο της βιταμίνης C σε ένα προϊόν διατροφής) μόνον έως την παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας.

Όσον αφορά τις δωρεές τροφίμων που φέρουν τελική ημερομηνία ανάλωσης, οι δωρητές τροφίμων πρέπει να διασφαλίζουν ότι απομένει επαρκής διάρκεια ζωής κατά την παράδοση των εν λόγω προϊόντων σε τράπεζες τροφίμων και άλλες φιλανθρωπικές οργανώσεις ώστε να είναι δυνατή η ασφαλής διανομή και η χρήση τους από τον τελικό καταναλωτή πριν από την αναγραφόμενη τελική ημερομηνία ανάλωσης. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει ειδικούς κανόνες σχετικά με την ελάχιστη διάρκεια ζωής που πρέπει να απομένει για τα προϊόντα διατροφής που διατίθενται ως δωρεά ⁽⁴⁾.

Η εμπορία τροφίμων πέραν της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας («ανάλωση κατά προτίμηση πριν από») δεν απαγορεύεται βάσει των κανόνων της ΕΕ, εφόσον τα τρόφιμα παραμένουν ασφαλή και η παρουσίασή τους δεν είναι παραπλανητική. Επιτρέπεται, σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων, η τοποθέτηση στην αγορά τροφίμων των οποίων έχει παρέλθει η ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας. Αποτελεί ευθύνη του υπευθύνου επιχείρησης τροφίμων (π.χ. του εμπορίου λιανικής) να διασφαλίσει ότι το τρόφιμο παραμένει ασφαλές για κατανάλωση από τον άνθρωπο και ότι οι καταναλωτές είναι δεόντως ενημερωμένοι ότι έχει παρέλθει η ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας του εν λόγω προϊόντος (π.χ. τα προϊόντα αυτής της κατηγορίας μπορούν να διατίθενται ξεχωριστά με επιγραφές που να επισημαίνουν ότι έχει παρέλθει η ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας).

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/fw_lib_best_before_el.pdf

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/food/safety/docs/fw_eu_actions_date_marking_infographic_en.pdf

⁽³⁾ Δανία:

«δενδροδιάγραμμα αποφάσεων» σχετικά με την αναγραφή της ημερομηνίας http://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/fw_lib_da_mind-the-date_decision-tree.pdf

⁽⁴⁾ Π.χ., στη Γαλλία, το υπόδειγμα συμφωνίας για τις διαδικασίες δωρεάς τροφίμων μεταξύ του κλάδου των τροφίμων και των φιλανθρωπικών οργανώσεων (όπως έχει θεσπιστεί βάσει του νόμου αριθ. 2016-138 της 11ης Φεβρουαρίου 2016), ορίζει ότι οι παρασκευαστές και οι εμποροι λιανικής τροφίμων πρέπει να παρέχουν τρόφιμα με τελική ημερομηνία ανάλωσης που έχουν διάρκεια ζωής τουλάχιστον 48 ώρες από την παράδοσή τους σε τράπεζες τροφίμων και άλλα φιλανθρωπικά ιδρύματα.

Ορισμένα κράτη μέλη περιορίζουν ή και απαγορεύουν την εμπορία τροφίμων μετά την ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα σπατάλη τροφίμων η οποία θα μπορούσε να αποφευχθεί⁽¹⁾. Τέτοιου είδους πρακτικές, οι οποίες περιορίζουν την ανάγκη και αναδιανομή των τροφίμων, μπορεί να οφείλονται στην έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά το διάστημα μετά την παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας για το οποίο ένα δεδομένο προϊόν διατροφής μπορεί να διατίθεται στους καταναλωτές και στην ανάγκη να γίνει σεβαστός ο ρόλος των υπευθύνων των επιχειρήσεων τροφίμων οι οποίοι φέρουν την ευθύνη για τον καθορισμό της αναγραφής ημερομηνίας. Ορισμένοι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων μπορεί επίσης να διαδέχονται τους εσωτερικά πρότυπα όσον αφορά το χρονικό διάστημα μετά την παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας κατά το οποίο ένα προϊόν μπορεί να αναδιανεμάται προς κατανάλωση από τον άνθρωπο, λαμβάνοντας υπόψη π.χ. τις προδιαγραφές ποιότητας του εν λόγω προϊόντος.

Για να διευκολυνθεί η αναδιανομή των τροφίμων μετά την παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας, ορισμένες εθνικές αρχές κρατών μελών έχουν εκπονήσει συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές για τον κλάδο των τροφίμων σχετικά με τα τρόφιμα που μπορούν να χρησιμοποιούνται/διανέμονται από τράπεζες τροφίμων και άλλα φιλανθρωπικά ιδρύματα μετά την παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας, καθώς και ενδεικτικά χρονικά πλαίσια για την κάθε κατηγορία τροφίμων⁽²⁾. Οι δημόσιες αρχές υπογραμμίζουν, ωστόσο, ότι οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές είναι απλώς ενδεικτικές και ότι η πιθανότητα της διανομής τροφίμων μετά την παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση. Εάν υπάρχουν λόγοι που συντείνουν ότι ένα τρόφιμο δεν μπορεί πλέον να είναι κατάλληλο προς κατανάλωση, τότε δεν πρέπει να υπάρξει περαιτέρω διανομή του. Οι ενδεδειγμένες συνθήκες αποθήκευσης και η ακεραιότητα της συσκευασίας πρέπει να διασφαλίζονται σ' όλες τις περιπτώσεις.

6.3.3. Αυγά: κανόνες αναγραφής ημερομηνίας και πρακτικές αναδιανομής

Σύμφωνα με τους κανόνες εμπορίας της ΕΕ, τα αυγά κατηγορίας «Α» (δηλαδή τα αυγά κατανάλωσης) πρέπει να φέρουν σήμανση ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας η οποία ορίζεται στις 28 ημέρες από την ωτοκία⁽³⁾. Οι κανόνες της ΕΕ για την υγιεινή των τροφίμων⁽⁴⁾ ορίζουν επίσης ότι τα αυγά πρέπει να παραδίδονται στον καταναλωτή εντός 21 ημερών το πολύ από την ωτοκία. Αυτό, επομένως, σημαίνει ότι ενώ τα αυγά δεν μπορούν πλέον να πωλούνται λιανικώς μετά την παρέλευση 21 ημερών, οι καταναλωτές που έχουν αγοράσει τα αυγά έως τη συγκεκριμένη ημερομηνία μπορούν να είναι βέβαιοι για την ποιότητα και τη φρεσκάδα των αυγών που αγόρασαν για μία ακόμη εβδομάδα.

Με στόχο την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων, οι έμποροι λιανικής μπορούν να πωλούν αυγά και πέραν του ορίου των 21 ημερών στον κλάδο μεταποίησης αβγών⁽⁵⁾ για την παραγωγή προϊόντων αυγών και/ή τη μεταποίηση των αυγών (μετά από επαρκή θερμική επεξεργασία) με σκοπό την περαιτέρω αξιοποίησή τους. Με το ίδιο σκεπτικό, μετά την παρέλευση του ορίου των 21 ημερών, τα αυγά μπορούν επίσης να διατίθενται για αναδιανομή τροφίμων, εφόσον ο υπεύθυνος επιχείρησης τροφίμων που τα παραλαμβάνει (π.χ. φιλανθρωπική οργάνωση) υποβάλει τα αυγά σε μεταποίηση (με επαρκή θερμική επεξεργασία ώστε να παραμένουν ασφαλή) πριν από τη διάθεσή τους στους καταναλωτές.

7. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας μπορεί να έχει συνέπειες για τη μεταβίβαση πλεονασμάτων τροφίμων από δωρητές σε τράπεζες τροφίμων και άλλες φιλανθρωπικές οργανώσεις.

Άλλα φορολογικά εργαλεία (όπως οι εκπτώσεις φόρου και οι φορολογικές ελαφρύνσεις για εταιρείες) μπορούν να αποτελέσουν φορολογικά κίνητρα για τη δωρεά τροφίμων και, συνεπώς, να ενθαρρύνουν την αναδιανομή των πλεονασμάτων βρώσιμων τροφίμων και την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων.

7.1. Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) υπάγεται στις διατάξεις της οδηγίας για τον ΦΠΑ⁽⁶⁾, η οποία πρέπει να ενσωματωθεί στα εθνικά δίκαια. Η νομοθεσία για τον ΦΠΑ, όπως εφαρμόζεται στα κράτη μέλη, μπορεί ενίοτε να έχει συνέπειες για τη δωρεά τροφίμων, καθώς θεωρείται εμπόδιο στη μεταβίβαση των πλεονασμάτων τροφίμων μεταξύ δωρητών, τραπεζών τροφίμων και άλλων φιλανθρωπικών οργανώσεων⁽⁷⁾. Μέσω της προσαρμογής των κανόνων που ισχύουν για τα αγαθά που διατίθενται δωρεάν (δυνάμει των άρθρων 16 και 74 της οδηγίας για τον ΦΠΑ), τα κράτη μέλη μπορούν να διευκολύνουν τη δωρεά πλεονασμάτων τροφίμων ως αγαθοεργία.

⁽¹⁾ Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations [Συγκριτική μελέτη της νομοθεσίας και των πρακτικών των κρατών μελών της ΕΕ σχετικά με τις δωρεές τροφίμων], Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, 2014.

⁽²⁾ Βλέπε για παράδειγμα: Βελγική υπηρεσία για την ασφάλεια των τροφίμων, Circulaire relative aux dispositions applicables aux banques alimentaires et associations caritatives [Εγκύκλιος σχετικά με τις ισχύουσες διατάξεις για τις τράπεζες τροφίμων και τις φιλανθρωπικές οργανώσεις], Φεβρουάριος 2017· Ιταλία — Εγχειρίδιο ορθών πρακτικών για φιλανθρωπικές οργανώσεις, Caritas Italiana, Fondazione Banco Alimentare Onlus, Μάρτιος 2016.

⁽³⁾ Άρθρο 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 589/2008 της Επιτροπής, της 23ης Ιουνίου 2008, για τον καθορισμό λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου σχετικά με τις προδιαγραφές εμπορίας των αυγών (ΕΕ L 163 της 24.6.2008, σ. 6).

⁽⁴⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 853/2004 (προσάρτημα III, τμήμα X, κεφάλαιο I.3).

⁽⁵⁾ Σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΕ για την υγιεινή των τροφίμων ζωικής προέλευσης, οι έμποροι λιανικής μπορούν να προμηθεύουν αυγά σε άλλες εγκαταστάσεις εφόσον πληρούν όλες τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 853/2004 (συμπεριλαμβανομένης της έγκρισής τους από τις εθνικές αρχές) ή εάν η προμήθεια θεωρείται «περιθωριακή, τοπική και περιορισμένη» και εμπίπτει σε εθνικά μέτρα τα οποία έχουν κοινοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε ενότητα 5.2.

⁽⁶⁾ Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347 της 11.12.2006, σ. 1).

⁽⁷⁾ Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations [Συγκριτική μελέτη της νομοθεσίας και των πρακτικών των κρατών μελών της ΕΕ σε σχέση με τις δωρεές τροφίμων], Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, 2014.

Η επιτροπή ΦΠΑ της ΕΕ εξέδωσε στις 7 Δεκεμβρίου 2012 κατευθυντήριες γραμμές⁽¹⁾ προκειμένου να διασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή της οδηγίας για τον ΦΠΑ στα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι κατευθυντήριες γραμμές παρέχουν συγκεκριμένες οδηγίες για την εφαρμογή των άρθρων 16 και 74 σε σχέση με τη δωρεά τροφίμων:

«Η επιτροπή ΦΠΑ συμφωνεί ομόφωνα ότι η δωρεά τροφίμων σε απόρους από φορολογούμενο εξομοιώνεται με παράδοση αγαθών εξ επαχθούς αιτίας, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 16 της οδηγίας για τον ΦΠΑ, εκτός εάν η εν λόγω δωρεά πληροί τις προϋποθέσεις που έχει ορίσει το εκάστοτε κράτος μέλος προκειμένου να θεωρηθεί δώρο μικρής αξίας κατά την έννοια της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 16 της οδηγίας για τον ΦΠΑ.

Η επιτροπή ΦΠΑ συμφωνεί επίσης ομόφωνα ότι, στις περιπτώσεις όπου μια δωρεά πρέπει να εξομοιωθεί με παράδοση αγαθών εξ επαχθούς αιτίας, η βάση επιβολής του φόρου συνίσταται στην τιμή αγοράς των προσφερόμενων αγαθών (ή παρόμοιων αγαθών ή, εάν δεν υπάρχει τιμή αγοράς, στο κόστος των αγαθών), αναπροσαρμοζόμενη σύμφωνα με την κατάσταση των εν λόγω αγαθών κατά τον χρόνο πραγματοποίησης της δωρεάς, όπως προβλέπεται στο άρθρο 74 της οδηγίας για τον ΦΠΑ».

Εφαρμογή των κανόνων για τον ΦΠΑ στην αναδιανομή τροφίμων στα κράτη μέλη της ΕΕ

Σε ορισμένα κράτη μέλη, καταβάλλεται χαμηλός ή μηδενικός ΦΠΑ για τις δωρεές τροφίμων σε τράπεζες τροφίμων καθώς οι εθνικές αρχές θεωρούν, σύμφωνα με το άρθρο 74 της οδηγίας για τον ΦΠΑ όπως έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο, ότι η αξία των προσφερόμενων τροφίμων, όταν πλησιάζει η παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας / τελικής ημερομηνίας ανάλωσης, είναι μικρή ή μηδενική. Αντιστρόφως, άλλα κράτη μέλη της ΕΕ θεωρούν ότι η τιμή ενός προϊόντος που είναι κατάλληλο για δωρεά είναι ανάλογη με την τιμή αγοράς του μέσω συνήθους εμπορικής συναλλαγής. Έτσι, ο ΦΠΑ υπολογίζεται επίσης με βάση την εμπορική τιμή, γεγονός που έχει αρνητικές συνέπειες για τη δωρεά τροφίμων⁽²⁾.

Τα πορίσματα της συγκριτικής μελέτης που εκπόνησε η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) με αντικείμενο τη νομοθεσία και τις πρακτικές σχετικά με τις δωρεές τροφίμων δείχνουν ότι τα περισσότερα από τα εξετασθέντα κράτη μέλη⁽³⁾ δεν επιβάλλουν ΦΠΑ στις δωρεές τροφίμων σε τράπεζες τροφίμων, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Σύμφωνα με τη μελέτη της ΕΟΚΕ καθώς και περαιτέρω στοιχεία τα οποία υποβλήθηκαν στην Επιτροπή από εμπειρογνώμονες των κρατών μελών, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Δανία, η Ελλάδα, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες, η Κροατία, η Πολωνία και η Πορτογαλία έχουν συμπεριλάβει συγκεκριμένες διατάξεις στην εθνική φορολογική νομοθεσία τους με στόχο την αντιμετώπιση του ζητήματος του ΦΠΑ σε σχέση με τη δωρεά τροφίμων. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα περισσότερα είδη διατροφής έχουν μηδενικό συντελεστή ΦΠΑ, αλλά υπάρχουν εξαιρέσεις στις οποίες ισχύει ο βασικός συντελεστής (20 %) όπως τα ζαχαρώδη, τα μπισκότα σοκολάτας, τα τσιπς κ.λπ. Στην πράξη, τα περισσότερα τρόφιμα που παρέχονται ως δωρεά σε φιλανθρωπικά ιδρύματα στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουν μηδενικό συντελεστή και αυτό σημαίνει ότι μια εταιρεία μπορεί να τα προσφέρει χωρίς να είναι υπόλογος φόρου. Η Ισπανία και η Σουηδία δεν έχουν θεσπίσει ειδικές διατάξεις για τον ΦΠΑ σε σχέση με τη δωρεά τροφίμων.

Περαιτέρω αποσαφήνιση της νομοθεσίας της ΕΕ

Απαντώντας σε ερώτηση που της απηύθυνε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁽⁴⁾, η Επιτροπή εξέφρασε την άποψη ότι τα φορολογικά εμπόδια δεν πρέπει να λειτουργούν αποτρεπτικά για τη δωρεά τροφίμων σε τράπεζες τροφίμων και άλλες φιλανθρωπικές οργανώσεις. Η σύσταση της Επιτροπής, σε συμφωνία με τις κατευθυντήριες γραμμές που συμφωνήθηκαν από την επιτροπή ΦΠΑ της ΕΕ, είναι ότι, κατά τον καθορισμό του ΦΠΑ για τη δωρεά τροφίμων, η αξία αυτών των προϊόντων πρέπει να αναπροσαρμόζεται ανάλογα με τις συνθήκες και την κατάσταση των προϊόντων κατά τον χρόνο πραγματοποίησης της δωρεάς. Όταν ο χρόνος πραγματοποίησης μιας δωρεάς τροφίμων είναι κοντά στην ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας ή στην τελική ημερομηνία ανάλωσης ή όταν τα προϊόντα δεν είναι κατάλληλα προς πώληση αλλά μπορούν να καταναλωθούν με ασφάλεια, οι συνθήκες αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τα κράτη μέλη κατά τον καθορισμό του οφειλόμενου ΦΠΑ, που θα μπορούσε να είναι ακόμη και μηδενικός όταν το τρόφιμο δεν έχει όντως καμιά αξία⁽⁵⁾.

7.2. Φορολογικά κίνητρα

Ορισμένα κράτη μέλη προσπαθούν να ενθαρρύνουν τη δωρεά τροφίμων προσφέροντας εκπτώσεις φόρου. Άλλα κράτη μέλη παρέχουν πιστώσεις φόρου με σκοπό την υποστήριξη των προγραμμάτων αναδιανομής.

⁽¹⁾ Οι συμφωνηθείσες κατευθυντήριες γραμμές της επιτροπής για τον ΦΠΑ έχουν δημοσιευτεί στη διεύθυνση:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/key_documents/vat_committee/guidelines-vat-committee-meetings_en.pdf

⁽²⁾ *Review of EU legislation and policies with implications on food waste* [Επισκόπηση της νομοθεσίας και των πολιτικών της ΕΕ που έχουν αντίκτυπο στη σπατάλη τροφίμων], EU FUSIONS, 15 Ιουνίου 2015

<https://www.eu-fusions.org/index.php/about-food-waste/283-food-waste-policy-framework>

⁽³⁾ Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ιταλία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία και Σουηδία. *Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations* [Συγκριτική μελέτη της νομοθεσίας και των πρακτικών των κρατών μελών της ΕΕ σε σχέση με τις δωρεές τροφίμων], Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, 2014.

⁽⁴⁾ E-009571/2014 (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2014-009571&language=EN>)

⁽⁵⁾ Η σύσταση αυτή αποτελεί συνέχεια των συζητήσεων της Επιτροπής με τα κράτη μέλη σχετικά με τον καθορισμό του ΦΠΑ για τα τρόφιμα που αποτελούν αντικείμενο δωρεών σε όσους τα έχουν ανάγκη.

Τα φορολογικά κίνητρα για εταιρείες που ισχύουν σε μερικά κράτη μέλη (π.χ. Γαλλία, Ισπανία και Πορτογαλία) έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά στην ενθάρρυνση της δωρεάς των πλεονασμάτων τροφίμων από τον κλάδο. Στη Γαλλία, το 60 %⁽¹⁾ και, στην Ισπανία, το 35 % της καθαρής λογιστικής αξίας των τροφίμων που προσφέρονται ως δωρεά από μια εταιρεία μπορεί να διεκδικηθεί ως πίστωση φόρου, δηλαδή οι δωρητές τροφίμων δικαιούνται έκπτωσης του εν λόγω ποσοστού της αξίας των προσφερόμενων τροφίμων από τον εταιρικό φόρο επί των εσόδων τους. Η συγκριτική μελέτη που πραγματοποιήθηκε από την ΕΟΚΕ διαπιστώνει επίσης ότι στα περισσότερα από τα άλλα εξετασθέντα κράτη μέλη, η δωρεά τροφίμων μπορεί να αντιμετωπίζεται ως δαπάνη εκπίπτουσα του φόρου και να μειώνει το φορολογητέο εισόδημα (εντός ορισμένων ορίων και κατώτατων ορίων ανάλογα με το κράτος μέλος). Η ΕΟΚΕ αναφέρει συγκεκριμένα ότι η Πορτογαλία έχει θεσπίσει αυξημένη έκπτωση φόρου, γεγονός που σημαίνει ότι οι δωρητές μπορούν να έχουν έκπτωση έως και 140 % της αξίας των τροφίμων κατά τον χρόνο πραγματοποίησης της δωρεάς, εφόσον τα τρόφιμα προορίζονται για κοινωνικό σκοπό (όπως η προμήθεια σε τράπεζες τροφίμων) και δεν υπερβαίνουν τα 8/1 000 του κύκλου εργασιών του δωρητή.

8. ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΕ

8.1. Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA/FEAD) και δωρεές τροφίμων

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA/FEAD) έχει ως συγκεκριμένο στόχο να συμβάλει στην άμβλυνση των χειρότερων μορφών φτώχειας στην ΕΕ μέσω της παροχής μη οικονομικής ενίσχυσης στους λιγότερο ευνοημένους της ΕΕ. Η ενίσχυση από το FEAD μπορεί να έχει μορφή επισιτιστικής βοήθειας, βασικής υλικής συνδρομής (ένδυση, υπόδηση, προϊόντα υγιεινής κ.λπ.) ή δράσεων που συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη των απόρων.

Σε κάθε κράτος μέλος, το FEAD υλοποιείται με τη συνδρομή οργανισμών εταίρων —δημόσιων φορέων ή μη κερδοσκοπικών οργανώσεων— που είναι υπεύθυνοι για τη διανομή της ενίσχυσης ή την εκτέλεση των δράσεων κοινωνικής ένταξης.

Τα τρόφιμα που διανέμονται από τους οργανισμούς εταίρους μπορεί να αγοράζονται με πόρους του FEAD, αλλά μπορεί να προέρχονται και από δωρεές. Ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα του FEAD μπορεί να προβλέπει κονδύλια για δωρεές τροφίμων, στο πλαίσιο των οποίων τα τρόφιμα προσφέρονται ως δωρεά σε οργανισμό εταίρο και διανέμονται στους απόρους χωρίς τίμημα. Τα έξοδα των οργανισμών εταίρων για τη συλλογή των προσφερόμενων από τον δωρητή τροφίμων, τη μεταφορά, την αποθήκευση και τη διανομή τους στους απόρους μπορούν να καλύπτονται από κονδύλια του FEAD. Με τον τρόπο αυτό, το FEAD μπορεί να συμβάλει στη μείωση της σπατάλης τροφίμων. Δραστηριότητες ευαισθητοποίησης που διοργανώνουν οι οργανισμοί εταίροι απευθυνόμενοι σε πιθανούς δωρητές μπορούν επίσης να χρηματοδοτηθούν από το FEAD.

Η δυνατότητα χρηματοδότησης για δωρεές τροφίμων πρέπει να προβλέπεται στο αντίστοιχο επιχειρησιακό πρόγραμμα του FEAD. Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 223/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽²⁾ ορίζει ότι οι οργανισμοί εταίροι αποζημιώνονται με βάση τις πραγματικές δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν και πληρώθηκαν από αυτούς⁽³⁾. Ωστόσο, η Επιτροπή έχει εισηγηθεί τροποποιήσεις του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 223/2014 στο πλαίσιο της πρότασης αναθεώρησης του δημοσιονομικού κανονισμού που εγκρίθηκε στις 14 Σεπτεμβρίου 2016 [COM(2016) 605 final]. Μία από αυτές τις τροποποιήσεις, εάν εγκριθεί, θα προσφέρει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν και απλουστευμένες επιλογές κόστους (ΑΕΚ) κατά τη χρηματοδότηση δωρεών τροφίμων. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη μέλη θα μπορούν να ορίζουν πάγιους συντελεστές, εφάπαξ ποσά ή μοναδιαία κόστη και να τα χρησιμοποιούν ως βάση για τις πληρωμές σε οργανισμούς εταίρους οι οποίοι συλλέγουν και διανέμουν τα προσφερόμενα τρόφιμα.

Η Επιτροπή έχει συστήσει το δίκτυο FEAD με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών του FEAD. Πρόκειται για ένα φόρουμ στο οποίο οι οργανισμοί εταίροι μπορούν να ανταλλάσσουν τις εμπειρίες τους από τις δωρεές τροφίμων: <http://ec.europa.eu/feadnetwork>

8.2. Κοινή οργάνωση των αγορών γεωργικών προϊόντων

Το καθεστώς διαχείρισης αγορών της ΕΕ (στοιχείο της «κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών») υποστηρίζει ενεργά τον οπωροκηπευτικό κλάδο μέσω τεσσάρων γενικών στόχων: ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου με μεγαλύτερο προσανατολισμό στην αγορά, λιγότερες διακυμάνσεις στο εισόδημα των παραγωγών λόγω κρίσεων, αύξηση της κατανάλωσης οπωροκηπευτικών στην ΕΕ, και αύξηση της χρήσης φιλικών προς το περιβάλλον καλλιεργειών και τεχνικών παραγωγής.

Για να επωφεληθούν από το καθεστώς που ισχύει για τα οπωροκηπευτικά, οι καλλιεργητές ενθαρρύνονται να ενταχθούν σε οργανώσεις παραγωγών (ΟΠ) οι οποίες λαμβάνουν συνδρομή για την υλοποίηση επιχειρησιακών προγραμμάτων, στη βάση εθνικής στρατηγικής.

⁽¹⁾ Με όριο το 0,5 % του κύκλου εργασιών της εταιρείας.

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 223/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2014, για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (ΕΕ L 72 της 12.3.2014, σ. 1).

⁽³⁾ Βλέπε άρθρο 26 παράγραφος 2 στοιχείο δ) του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 223/2014.

Τα μέτρα πρόληψης και διαχείρισης κρίσεων στο πλαίσιο της κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων (ΚΟΑ) προσφέρουν στις ΟΠ τη δυνατότητα να αποσύρουν ποσότητες οπωροκηπευτικών από την αγορά. Επειδή η παραγωγή των οπωροκηπευτικών χαρακτηρίζεται από σημαντικές διακυμάνσεις και τα προϊόντα είναι εποχιακά και ιδιαίτερα ευπαθή, τα προγράμματα απόσυρσης διευκολύνουν τη διαχείριση των πλεονασμάτων που μπορεί να προκύψουν στην αγορά. Η οικονομική στήριξη παρέχεται εξολοκλήρου από τον προϋπολογισμό της Ένωσης εάν ο προορισμός των οπωροκηπευτικών είναι η δωρεάν διανομή προϊόντων μέσω φιλανθρωπικών ιδρυμάτων (με όριο το 5 % του όγκου παραγωγής που διατίθεται στην αγορά για κάθε ΟΠ). Κατόπιν αιτήματος, ωστόσο, τα κράτη μέλη δύνανται να επιτρέψουν στη φιλανθρωπική οργάνωση και στους φορείς που γίνονται αποδέκτες αυτών των προϊόντων να ζητήσουν συνεισφορά από τους τελικούς δικαιούχους.

Η νομοθεσία της ΕΕ δίνει προτεραιότητα στη δωρεάν διανομή (αποσύρσεις για φιλανθρωπικούς σκοπούς) έναντι των άλλων χρήσεων χορηγώντας υψηλότερο ποσοστό οικονομικής στήριξης. Όταν τα οπωροκηπευτικά αποσύρονται με προορισμό άλλες χρήσεις (δηλαδή μη διατροφικές χρήσεις όπως η κομποστοποίηση, η λίπανση, η ενεργειακή μετατροπή κ.λπ.), η οικονομική ενίσχυση της Ένωσης περιορίζεται στο 50 % (ή υπό ορισμένες προϋποθέσεις στο 60 %) των πραγματικών δαπανών που πραγματοποιήθηκαν. Οι συγκεκριμένες αποσύρσεις οπωροκηπευτικών αποτελούν, συνεπώς, μια μορφή οργανωμένης δωρεάς προς τους τελικούς αποδέκτες.

Η δωρεάν διανομή των οπωροκηπευτικών που αποσύρονται από την αγορά αφορά τους ακόλουθους δικαιούχους: φιλανθρωπικές οργανώσεις και ιδρύματα εγκεκριμένα από τα κράτη μέλη, σωφρονιστικά καταστήματα, σχολεία, παιδικές κατασκηνώσεις, και νοσοκομεία και γηροκομεία τα οποία υποδεικνύονται από τα κράτη μέλη.

Οι εν λόγω δικαιούχοι λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι ποσότητες που διανέμονται κατ' αυτό τον τρόπο είναι επιπλέον των ποσοτήτων που αγοράζουν κανονικά οι εν λόγω εγκαταστάσεις και ότι οι τελευταίες διαθέτουν επαρκή χωρητικότητα για την αποθήκευση των προϊόντων που παραλαμβάνουν.

Οι κανόνες της ΚΟΑ επιτρέπουν επίσης τη μεταποίηση των οπωροκηπευτικών που αποσύρονται από την αγορά για δωρεάν διανομή. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να επιτρέπεται η πληρωμή σε είδος των μεταποιητών οπωροκηπευτικών από τους δικαιούχους της δωρεάν διανομής, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν θεσπιστεί οι κατάλληλοι κανόνες σε επίπεδο κρατών μελών προκειμένου να διασφαλίζεται ότι τα μεταποιημένα προϊόντα προορίζονται για τους τελικούς αποδέκτες.

Προβλέπεται επίσης ειδική επισήμανση με στόχο να προβληθεί η πηγή και η χρήση της χρηματοδότησης από την ΕΕ. Με την πρόβλεψη υψηλότερου ποσοστού συνεισφοράς, καθίσταται σαφές ότι η προτιμώμενη από την Ένωση διάθεση των αποσυρόμενων από την αγορά προϊόντων είναι η αναδιανομή τους στους απόρους μέσω φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και άλλων φορέων που έχουν εγκριθεί από τα κράτη μέλη.

8.3. Κοινή οργάνωση των αγορών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας

Η συμβολή στη βιώσιμη εκμετάλλευση των ζωντανών θαλάσσιων βιολογικών πόρων αποτελεί έναν από τους βασικούς σκοπούς της κοινής οργάνωσης των αγορών (ΚΟΑ) των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας. Οι οργανώσεις παραγωγών (ΟΠ) είναι οι κύριοι αρμόδιοι για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Δύο συμπληρωματικοί στόχοι σ' αυτό το πλαίσιο είναι η αποφυγή και η μείωση στο μέτρο του δυνατού των ανεπιθύμητων αλιευμάτων και, στον βαθμό που δεν μπορούν να αποφευχθούν, η καλύτερη δυνατή αξιοποίησή τους. Για να επιτευχθούν οι στόχοι διατήρησης της κοινής αλιευτικής πολιτικής της ΕΕ και προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι πρακτικές επιλεκτικής αλιείας, ισχύουν για ορισμένα είδη ελάχιστα μεγέθη αναφοράς διατήρησης. Αυτό σημαίνει ότι, για τα συγκεκριμένα είδη, αλιεύματα τα οποία είναι μικρότερα από το ελάχιστο μέγεθος αναφοράς διατήρησης δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν απευθείας για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Τα αλιεύματα αυτά μπορούν, ωστόσο, να χρησιμοποιούνται για άλλους σκοπούς, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό δεν έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αγοράς για τα ψάρια με μέγεθος κατώτερο του απαιτούμενου.

Άλλη σημαντική δραστηριότητα των ΟΠ είναι η προσαρμογή της παραγωγής στις απαιτήσεις της αγοράς. Με τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων αλιεύσης ανάλογα με τη ζήτηση στην αγορά ώστε να υπάρχει πάντοτε δυνατότητα διάθεσης των ψαριών που εκφορτώνονται, οι ΟΠ μπορούν να επιτυγχάνουν το καλύτερο δυνατό εισόδημα για τους αλιείς περιορίζοντας παράλληλα τη σπατάλη τροφίμων.

Μετά τη μεταρρύθμισή της το 2014, η ΚΟΑ κατήργησε τα περισσότερα αντισταθμιστικά μέτρα για τις αποσύρσεις προϊόντων από την αγορά. Ωστόσο, για να εξασφαλιστεί η ομαλή σταδιακή εφαρμογή του νέου συστήματος, θεσπίστηκε προσωρινό μέτρο⁽¹⁾ το οποίο, έως το τέλος του 2018, επιτρέπει στις ΟΠ του αλιευτικού κλάδου να αποσύρουν προϊόντα από την αγορά όταν η αγοραία τιμή είναι υπερβολικά χαμηλή. Αυτή η οικονομική στήριξη χορηγείται υπό ορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες επιβάλλουν, π.χ., ότι τα προϊόντα πρέπει να διατίθενται εκ νέου στην αγορά για κατανάλωση από τον άνθρωπο (είτε έναντι τιμήματος είτε δωρεάν).

Αν και η ΚΟΑ δεν προωθεί συγκεκριμένα τη δωρεά προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, δεν την αποκλείει ως επιλογή. Περιορισμοί στην παροχή προϊόντων υδατοκαλλιέργειας για απευθείας κατανάλωση από τον άνθρωπο προβλέπονται μόνο για τα προϊόντα που συμφορμώνονται με ελάχιστα μεγέθη αναφοράς διατήρησης και με τις κοινές προδιαγραφές εμπορίας κατά τον χρόνο της πρώτης προσφοράς προς πώληση ή της πρώτης πώλησής τους. Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει για τα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας.

⁽¹⁾ Άρθρο 67 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 2328/2003, (ΕΚ) αριθ. 861/2006, (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 και (ΕΚ) αριθ. 791/2007 και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1255/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 149 της 20.5.2014, σ 1).

Βιβλιογραφία

(BE) *Circulaire relative aux dispositions applicables aux banques alimentaires et associations caritatives* [Εγκύκλιος σχετικά με τις ισχύουσες διατάξεις για τις τράπεζες τροφίμων και τις φιλανθρωπικές οργανώσεις], Agence Fédérale pour la Sécurité de la Chaîne alimentaire, FAVV-AFSCA, 8/2/2017.

http://www.favv-afscab.be/denreesalimentaires/circulaires/_documents/2017-02-08_Circ-ob_Banquesalimentaires_FR_V3_clean.pdf

Comparative study on EU Member States' legislation and practices on food donations [Συγκριτική μελέτη της νομοθεσίας και των πρακτικών των κρατών μελών της ΕΕ σε σχέση με τις δωρεές τροφίμων]. Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Ιούνιος 2014.

http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/comparative-study-on-eu-member-states-legislation-and-practices-on-food-donation_finalreport_010714.pdf

Counting the Cost of Food Waste: EU food waste prevention. 10th Report of Session 2013–14 [Υπολογίζοντας το κόστος της σπατάλης τροφίμων: πρόληψη της σπατάλης τροφίμων στην ΕΕ. 10η έκθεση της συνόδου 2013-2014] European Union Committee, House of Lords, UK.

<http://www.parliament.uk/documents/lords-committees/eu-sub-com-d/food-waste-prevention/154.pdf>

European Hospitality Industry Guidelines to Reduce Food Waste and Recommendations to Manage Food Donations [Κατευθυντήριες γραμμές του ευρωπαϊκού κλάδου φιλοξενίας για τον περιορισμό της σπατάλης τροφίμων και συστάσεις για τη διαχείριση των δωρεών τροφίμων]. HOTREC Hospitality Europe, 2017.

Every Meal Matters — Food donation guidelines [Κάθε γεύμα μετράει — Κατευθυντήριες γραμμές για τη δωρεά τροφίμων]. FoodDrinkEurope/EuroCommerce/European Federation of Food Banks — με την έγκριση της μόνιμης επιτροπής φυτών, ζώων, τροφίμων και ζωοτροφών, 2016.

http://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/publications_documents/6194_FoodDrink_Europe_Every_Meal_Matters_screen.pdf

(FI) *Foodstuffs donated to Food Aid* [Δωρεές τροφίμων στην επισιτιστική βοήθεια], EVIRA Control Department, 21.5.2013.

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:902211/ATTACHMENT02.pdf>

Food Redistribution in the Nordic Region, Experiences and results from a pilot study [Αναδιανομή τροφίμων στην περιοχή της Σκανδιναβίας, Εμπειρίες και αποτελέσματα μιας πιλοτικής μελέτης] (TemaNord, 2014)

<http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:784307/FULLTEXT01.pdf>

Food redistribution in the Nordic Region: Phase II: identification of best practice models for enhanced food redistribution [Αναδιανομή τροφίμων στην περιοχή της Σκανδιναβίας, φάση II: προσδιορισμός υποδειγμάτων βέλτιστης πρακτικής για βελτιωμένη αναδιανομή τροφίμων] (TemaNord, 2016).

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A902211&dswid=-1064>

(FR) *Entreprises du secteur alimentaire: Guide pratique et réglementaire pour donner aux associations d'aide alimentaire* [Επιχειρήσεις στον κλάδο των τροφίμων: πρακτικός και κανονιστικός οδηγός για τις οργανώσεις επισιτιστικής βοήθειας], DRAAF Rhône-Alpes.

http://draaf.auvergne-rhone-alpes.agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/Guide_dons_alimentaires_-_20-septembre-1_cle0124ef.pdf

(FR) *Οδηγός ορθών πρακτικών υγιεινής στη διανομή τροφίμων από φιλανθρωπικές οργανώσεις*, Γαλλική Ομοσπονδία Τραπεζών Τροφίμων, 2011.

(FR) Νόμος αρ. 2016-138 της 11ης Φεβρουαρίου 2016 σχετικά με την καταπολέμηση της σπατάλης τροφίμων, Επίσημη Εφημερίδα της Γαλλικής Δημοκρατίας αριθ. 0036 της 12ης Φεβρουαρίου 2016

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000032036289&dateTexte=&categorieLien=id>

(FR) Υπόδειγμα αμοιβαίας συμφωνίας για δωρεά τροφίμων μεταξύ επιχείρησης λιανικής πώλησης και οργάνωσης επισιτιστικής βοήθειας κατ' εφαρμογή του άρθρου L. 230-6 του κώδικα γεωργίας και θαλάσσιας αλιείας (Convention de dons de denrées alimentaires entre un commerce de détail alimentaire et une association d'aide alimentaire habilitée en application de l'article L. 230-6 du code rural et de la pêche maritime) (βλέπε: <http://agriculture.gouv.fr/don-alimentaire-un-modele-de-convention-entre-distributeur-et-associations>)

Review of EU legislation and policies with implications on food waste [Επισκόπηση της νομοθεσίας και των πολιτικών της ΕΕ που έχουν αντίκτυπο στη σπατάλη τροφίμων], FUSIONS, Ιούνιος 2015.

<https://www.eu-fusions.org/index.php/publications/267-analysing-food-waste-policies-across-the-eu-28>

Hospitality Food Surplus Redistribution Guidelines [Κατευθυντήριες γραμμές για την αναδιανομή των πλεονασμάτων τροφίμων του κλάδου της φιλοξενίας], FUSIONS, Σεπτέμβριος 2015

<http://www.eu-fusions.org/phocadownload/feasibility-studies/Hospitality/Hospitalty%20Food%20Surplus%20Redistribution%20Guideline.pdf>

(IT) Νόμος αριθ. 166 της 19ης Αυγούστου 2016. «Μέτρα σχετικά με τη δωρεά και διανομή προϊόντων διατροφής και φαρμακευτικών σκευασμάτων για σκοπούς κοινωνικής αλληλεγγύης και για τον περιορισμό της σπατάλης» (Disposizioni concernenti la donazione e la distribuzione di prodotti alimentare e farmaceutici a fini di solidarietà sociale e per la limitazione degli sprechi). *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana*. No. 202, 30 Αυγούστου 2016

<http://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/2016/08/30/202/sg/pdf>

(IT) Εγχειρίδιο ορθών πρακτικών για φιλανθρωπικές οργανώσεις, Caritas Italiana, the Fondazione Banco Alimentare O.N.L.U.S., 2016

(NL) Εγχειρίδιο ασφάλειας τροφίμων, Ένωση ολλανδικών τραπεζών τροφίμων, 2016

(PT) Απαιτούμενες διαδικασίες για εστιατόρια/υπηρεσίες μαζικής εστίασης/εκδηλώσεις· Διαδικασίες για δωρεές τροφίμων από μεγάλες εγκαταστάσεις· Συχνές ερωτήσεις – ΜΚΟ DariAcordar σε συνεργασία με την ASAE (Αρχή Ασφάλειας Τροφίμων και Οικονομικής Ασφάλειας) και τη DGAV (Εθνική Αρχή για την Υγεία των Ζώων)

Μπορείτε επίσης να βρείτε πρόσθετες εθνικές/τομεακές κατευθυντήριες γραμμές για τη δωρεά τροφίμων στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/library/index_en.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Συνοπτικός πίνακας των νομικών διατάξεων που σχετίζονται με τη δωρεά τροφίμων ⁽¹⁾

Γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα	Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002	— Ο κανονισμός ισχύει για όλους τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων που διαθέτουν προϊόντα στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών αναδιανομής και άλλων φιλανθρωπικών οργανώσεων (άρθρο 3 παράγραφος 2). — Όλοι οι παράγοντες στην τροφική αλυσίδα μεριμνούν ώστε τα τρόφιμα να ικανοποιούν τις απαιτήσεις της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα (άρθρο 17 παράγραφος 1). — Οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων τροφίμων θεωρούνται υπεύθυνοι για τη συμμόρφωση με όλες τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα (π.χ. ασφάλεια των τροφίμων, υγιεινή των τροφίμων, παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές) για τις δραστηριότητες που ασκούνται στο τμήμα της τροφικής αλυσίδας που βρίσκεται υπό τον έλεγχό τους (άρθρο 17). — Το άρθρο 14 ορίζει τις βασικές απαιτήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων οι οποίες πρέπει να τηρούνται από όλους τους παράγοντες. — Το άρθρο 18 της γενικής νομοθεσίας για τα τρόφιμα θεσπίζει την έννοια της ανιχνευσιμότητας. — Δραστηριότητες που σχετίζονται με ιδιωτική οικιακή χρήση ή κατανάλωση τροφίμων εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (άρθρο 1 παράγραφος 3).
Δέσμη για την υγιεινή των τροφίμων	— Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 852/2004 — Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 853/2004	— Όλοι οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων οφείλουν να συμμορφώνονται με τους κανόνες της ΕΕ σχετικά με την υγιεινή των τροφίμων. — Είναι αναγκαίο να εξασφαλίζεται η ασφάλεια των τροφίμων σε όλο το μήκος της τροφικής αλυσίδας, με αφετηρία την πρωτογενή παραγωγή. — Είναι σημαντικό να διατηρείται η ψυκτική αλυσίδα για τα τρόφιμα που δεν μπορούν να αποθηκευθούν με ασφάλεια σε θερμοκρασία περιβάλλοντος, ιδίως δε τα κατεψυγμένα. — Οι ορθές πρακτικές και διαδικασίες υγιεινής με βάση τις αρχές HACCP, ανάλογα με την περίπτωση, πρέπει να τηρούνται σε όλο το μήκος της τροφικής αλυσίδας. — Εφαρμόζονται ειδικές απαιτήσεις για τη διανομή/δωρεά τροφίμων ζωικής προέλευσης.

⁽¹⁾ Πίνακας βασισμένος στην παρουσίαση της Συγκριτικής μελέτης της νομοθεσίας και των πρακτικών των κρατών μελών της ΕΕ σε σχέση με τις δωρεές τροφίμων, της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (Bio by Deloitte, 7 Ιουλίου 2014).

		— Οι κανόνες υγιεινής πρέπει να εφαρμόζονται μόνο στις επιχειρήσεις, η έννοια των οποίων συνεπάγεται κάποια συνέχεια των δραστηριοτήτων και κάποιο βαθμό οργάνωσης [αιτιολογική σκέψη 9 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 852/2004].
Επισήμανση και διατηρησιμότητα των τροφίμων	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1169/2011	— Οι υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων είναι υποχρεωμένοι να αναγράφουν ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας ή τελική ημερομηνία ανάλωσης. — Η εμπορία προϊόντων τροφίμων μετά την παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας επιτρέπεται βάσει της ενωσιακής νομοθεσίας (αλλά η διανομή τροφίμων πέραν της τελικής ημερομηνίας ανάλωσης θεωρείται μη ασφαλής και, ως εκ τούτου, απαγορεύεται). — Οι κανόνες σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές πρέπει να εφαρμόζονται μόνο στις επιχειρήσεις, η έννοια των οποίων συνεπάγεται κάποια συνέχεια των δραστηριοτήτων και κάποιο βαθμό οργάνωσης (αιτιολογική σκέψη 15).
Κανόνες σχετικά με τον ΦΠΑ	Οδηγία 2006/112/ΕΚ Κατευθυντήριες γραμμές της επιτροπής ΦΠΑ, ως αποτέλεσμα της 97ης συνεδρίασής της ⁽¹⁾	— Σύμφωνα με τον οδηγία 2006/112/ΕΚ, καταβάλλεται ΦΠΑ για τα τρόφιμα που προορίζονται για δωρεά εάν ο ΦΠΑ που έπρεπε να καταβληθεί από τον δωρητή κατά την αγορά έχει εκπέσει (άρθρο 16). — Η βάση επιβολής του φόρου συνίσταται στην τιμή αγοράς κατά τον χρόνο πραγματοποίησης της δωρεάς αναπροσαρμοζόμενη σύμφωνα με την κατάσταση των εν λόγω αγαθών κατά τον χρόνο πραγματοποίησης της δωρεάς (άρθρο 74). — Η σύσταση της ΚΟΑ προς τα κράτη μέλη για τα τρόφιμα με επικείμενη παρέλευση της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας είναι να θεωρούν την αξία επί της οποίας υπολογίζεται ο ΦΠΑ αρκετά χαμηλή, ακόμη και σχεδόν μηδενική στις περιπτώσεις που το τρόφιμο δεν έχει όντως καμιά αξία.
Επίσημοι έλεγχοι	Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 854/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον καθορισμό ειδικών διατάξεων για την οργάνωση των επίσημων ελέγχων στα προϊόντα ζωικής προέλευσης που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο (ΕΕ L 139 της 30.4.2004, σ. 206). Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 882/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τη διενέργεια επίσημων ελέγχων της συμμόρφωσης προς τη νομοθεσία περί ζωοτροφών και τροφίμων και προς τους κανόνες για την υγεία και την καλή διαβίωση των ζώων (ΕΕ L 165 της 30.4.2004, p. 1).	— Έλεγχοι των εγκαταστάσεων που παράγουν προϊόντα ζωικής προέλευσης τα οποία προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο. — Έλεγχοι για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τη νομοθεσία για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές, καθώς και τους κανόνες για την υγεία και την ορθή μεταχείριση των ζώων.

	Κανονισμός (ΕΕ) 2017/625 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2017, για τους επίσημους ελέγχους και τις άλλες επίσημες δραστηριότητες που διενεργούνται με σκοπό την εξασφάλιση της εφαρμογής της νομοθεσίας για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές και των κανόνων για την υγεία και την καλή μεταχείριση των ζώων, την υγεία των φυτών και τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα, για την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 999/2001, (ΕΚ) αριθ. 396/2005, (ΕΚ) αριθ. 1069/2009, (ΕΚ) αριθ. 1107/2009, (ΕΕ) αριθ. 1151/2012, (ΕΕ) αριθ. 652/2014, (ΕΕ) 2016/429 και (ΕΕ) 2016/2031, των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1/2005 και (ΕΚ) αριθ. 1099/2009 και των οδηγιών του Συμβουλίου 98/58/ΕΚ, 1999/74/ΕΚ, 2007/43/ΕΚ, 2008/119/ΕΚ και 2008/120/ΕΚ και για την κατάργηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 854/2004 και (ΕΚ) αριθ. 882/2004, των οδηγιών του Συμβουλίου 89/608/ΕΟΚ, 89/662/ΕΟΚ, 90/425/ΕΟΚ, 91/496/ΕΟΚ, 96/23/ΕΚ, 96/93/ΕΚ και 97/78/ΕΚ και της απόφασης 92/438/ΕΟΚ του Συμβουλίου (κανονισμός για τους επίσημους ελέγχους) (ΕΕ L 95 της 7.4.2017, σ. 1).	— Πρόβλεψη για τους επίσημους ελέγχους και τις άλλες επίσημες δραστηριότητες που εκτελούνται με στόχο να διασφαλιστεί η εφαρμογή της νομοθεσίας για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές, καθώς και των κανόνων για την υγεία και την ορθή μεταχείριση των ζώων, την υγεία των φυτών και τα προϊόντα προστασίας των φυτών. Οι νέοι κανόνες θα τεθούν σταδιακά σε ισχύ με κύρια ημερομηνία εφαρμογής την 14η Δεκεμβρίου 2019.
Οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα (WFD)	Οδηγία 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών (ΕΕ L 312 της 22.11.2008, σ. 3).	— Καθιερώνει την πρόληψη των αποβλήτων ως το πρώτο βήμα στην ιεράρχηση των αποβλήτων και επιβάλλει στα κράτη μέλη να θεσπίσουν προγράμματα πρόληψης των αποβλήτων. — Η πρόταση αναθεώρησης της WFD [COM(2015) 595 final] ενισχύει το σκέλος της πρόληψης στο πλαίσιο μιας συνολικής πολιτικής πρόληψης των αποβλήτων. Καλεί τα κράτη μέλη να μειώσουν τα απορρίμματα τροφίμων σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού, να παρακολουθούν τα επίπεδα των απορριμμάτων τροφίμων και να υποβάλλουν εκθέσεις σε εξαμηνιαία βάση. — Η Επιτροπή θα εγκρίνει μεθοδολογία για τη μέτρηση των απορριμμάτων τροφίμων αφού λάβει το πράσινο φως από τα κράτη μέλη.
Υπηρεσίες κοινωνίας της πληροφορίας (με έμφαση στο ηλεκτρονικό εμπόριο)	Οδηγία 2000/31/ΕΚ	— Συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς διασφαλίζοντας την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών κοινωνίας της πληροφορίας μεταξύ των κρατών μελών. — Συμβάλλει στην προσέγγιση ορισμένων εθνικών διατάξεων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας οι οποίες, μεταξύ άλλων, άπτονται της ευθύνης των μεσαζόντων. — Συμπληρώνει την ενωσιακή νομοθεσία για τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας, με την επιφύλαξη του επιπέδου προστασίας όσον αφορά, ιδίως, τη δημόσια υγεία και τα συμφέροντα των καταναλωτών βάσει των ενωσιακών και των εθνικών κανόνων, στο μέτρο που αυτό δεν περιορίζει την ελευθερία παροχής των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας.

Κοινή οργάνωση των αγορών γεωργικών προϊόντων	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 922/72, (ΕΟΚ) αριθ. 234/79, (ΕΚ) αριθ. 1037/2001 και (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 671).	Άρθρο 34 παράγραφος 4 σχετικά με τις αποσύρσεις για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Οι αποσύρσεις αυτές αποτελούν σήμερα μια μορφή οργανωμένης δωρεάς προς τους τελικούς αποδέκτες χωρίς κανένα τίμημα. Η σχετική νομοθεσία προβλέπει μεγαλύτερη στήριξη για τη δωρεάν διανομή (αποσύρσεις για φιλανθρωπικούς σκοπούς) έναντι των αποσύρσεων που προορίζονται για άλλες χρήσεις. Προβλέπεται επίσης ειδική επισήμανση με στόχο να προβληθεί η πηγή και η χρήση της χρηματοδότησης από την ΕΕ. Καθίσταται σαφές ότι η προτιμώμενη διάθεση των αποσυρόμενων από την αγορά προϊόντων είναι η συνδρομή στους απόρους μέσω φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και άλλων φορέων που έχουν εγκριθεί από τα κράτη μέλη. Οι άλλες χρήσεις των αποσυρόμενων προϊόντων αποτελούν εναλλακτικές λύσεις στη δωρεάν διανομή.
Κοινή οργάνωση των αγορών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1379/2013	Άρθρο 34 παράγραφος 2 σχετικά με τη συμμόρφωση με τις κοινές προδιαγραφές εμπορίας. Τα προϊόντα αλιείας που δεν συμμορφώνονται με τις κοινές προδιαγραφές εμπορίας (συμπεριλαμβανομένου του ελάχιστου μεγέθους αναφοράς διατήρησης) δεν μπορούν να διατίθενται για απευθείας κατανάλωση από τον άνθρωπο. Επιτρέπονται άλλες χρήσεις.
Κανόνες σχετικά με τους ελέγχους της κοινής αλιευτικής πολιτικής	Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1224/2009	Το άρθρο 58 θεσπίζει τις ειδικές απαιτήσεις ανιχνευσιμότητας για τα προϊόντα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.
Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA/FEAD)	Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 223/2014	— Ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα του FEAD μπορεί να προβλέπει κονδύλια για δωρεές τροφίμων, στο πλαίσιο των οποίων τα τρόφιμα προσφέρονται ως δωρεά σε οργανισμό εταίρο (δημόσιο φορέα ή μη κυβερνητική οργάνωση) χωρίς τίμημα. — Τα έξοδα για τη συλλογή των προσφερόμενων από τον δωρητή τροφίμων, τη μεταφορά, την αποθήκευση και τη διανομή τους στους απόρους μπορούν να καλύπτονται από κονδύλια του FEAD. — Μπορούν επίσης να χρηματοδοτηθούν δραστηριότητες ευαισθητοποίησης που απευθύνονται σε πιθανούς δωρητές.

(¹) Περιλαμβάνονται στον κατάλογο κατευθυντήριων γραμμών (βλέπε σ. 165) ο οποίος διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/key_documents/vat_committee/guidelines-vat-committee-meetings_en.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Δενδροδιάγραμμα λήψης αποφάσεων: Υποχρεούμαι να συμμορφωθώ με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 853/2004 ως έμπορος λιανικής ο οποίος προμηθεύει τρόφιμα σε φιλανθρωπική οργάνωση/τράπεζα τροφίμων ή ως φιλανθρωπική οργάνωση/τράπεζα τροφίμων;

